

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, VII., Lövölde-tér 2/a. sz.

Telefonszám: 95—28.

POLITIKAI JELLEGŰ,

ZSIDÓ FELEKEZETI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

Szerkeszti: SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve 18 k.

Félévre 9 „

Negyedévre 4 „50f.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

- A kaposvári gyűlés.

* * A kaposvári községkerület mult heti ülését nem lehet egyszerű megemlékezéssel elintézni. Ezen a gyűlésen nevezetes dolgok történtek. A tárgysorozat felette állott annak a színvonalnak, melyen községkerületi üléseink eddig mozogtak. Mélyen belevágott a zsidóság országos érdekű ügyeibe és az ideák eleven termőföldjében szántott.

A kaposvári gyűlés mindenekelőtt azt demonstrálta, hogy a magyar vidék zsidósága meglepő lelkesedéssel csüng a felekezet ügyein. Csak azokat lepi ez meg, akik a vidék viszonyait nem ismerik. De ilyenek sokan vannak, s ezek számára nem árt dokumentálni, hogy a vidéki zsidóság nemcsak szeretettel van a felekezet ügyei iránt, de olyan hozzáértéssel, annyi ragaszkodással és oly magas értelemmel teszi magáévá a magyar zsidóság törekvéseit, hogy ebből fenn is, lenn is nemcsak bizalmat, de erőt is merithet mindenki a zsidóság jövőjét kiépítő munkájában.

Akik azt hitték, hogy évekre visszanyuló küzdelmeink hatástalanul tűntek el a zsidóságban, azok Kaposvároton kellemesen csalódtak. Kitünt, hogy agitációnk, melyet a felekezet egysége érdekében folytattunk, magával ragadta a vidék zsidóságát, s abban a táborban, melyben mi küzdünk, nem csak hűséges, de elszánt katonák várják a küzdelmet. Az autonómia kiépítése, a felekezet egységes szervezése, a jogegyenlőség és a jogokkal biztosított felekezeti erőgyarapodás immár lobogó vágygyá növekedett, s az erős vágy és a törhetetlen akarat csak egy lépésnyire van a cselekedetek eredményétől.

Kaposvároton csupa komoly és hozzáértő felszólalást hallottunk. A községkerület tagjai követelőztek, de biztattak is. Nemcsak rekrimináltak, hanem munkájukat és tehetségüket is felajánlották s meggyőztek arról, hogy munkakészségük nem kisebb annál a tehetségnél, melyet a felekezet ügyeinek kívánnak szentelni. És egy nagyon jelentős momentumot kell itt kiemelnünk. A vármegye főispánja, Kapotsffy Jenő, jelen volt azon

a banketten, melyet a községkerület tagjai a gyűlés után rendeztek. Megismerkedett itt a zsidóság képviselőivel és ezek megismertették őt a felekezet törekvéseivel és bajaival. És a főispán, akit a dolgok nemcsak megleptek, de a kit a zsidóság ügybuzgalma is magával ragadott, fontos ígéretet tett: kijelentette, hogy a felekezet ügyeit a vármegye gyűlésén előterjeszti, törvényhatósági határozatot provokál, feliratban fogja kérni a kormányt a magyar zsidóság ügyeinek rendezésére s az összes vármegyét meg fogja keresni, hogy az ő megyéjének e tárgyban hozandó határozatához, illetve a felirathoz csatlakozzanak.

Ha ez megtörténik — s a Kapotsffy Jenő egész multja és ritka egyénisége biztosítéka annak, hogy meg fog történni — a zsidóságot valóban hálára kötelezi. S ez az ígéret megkapó bizonyítéka annak, hogy ha a zsidóság dolgozik, ha tétlenségéből kilép, ha nem ül gyáván a sutba, hanem megragadja a rendelkezésére álló eszközöket s jogait valóban érvényesíteni kívánja: akkor lesznek barátai és lesznek sikerei, mert nemcsak a szerencse a bátraké, hanem a lenézés és semmibevevés is csak a gyávák és tehetetlenek osztályrésze. De ami Kaposvároton történt, még egy szempontból rendkívül örömdetes: láttuk, és látnia kellett mindenkinek, hogy a féktelen antiszemita agitáció nem tudott beférkőzni a vidék derék magyarságába. Itt fenn, a kormány és körei beadhatták derekukat a néppárt terrorizmusának, de benn, a magyarság nem vette be az idegenből importált politikai mérget. És ezt jegyezzék meg maguknak az izgatók, de jegyezzük meg mi is, hogy vannak és lesznek is mindig jóbarátaink.

A kaposvári gyűlés tehát kiemelkedett helyi jelentőségéből és a leszűrt eredmények országos érdekűekké váltak. Ez a gyűlés nemcsak a kerülethez, hanem az egész ország zsidóságához, s főleg a többi községkerülethez s valamennyi hitközségünkhöz szólott. Példát mutatott arra, mint kell minden egyes szűkebb vagy tágabb hatáskörű szervünknek a felekezet ügyeivel foglalkoznia.

Szíveljék meg tehát összes kerületeink és hitközségeink a kaposvári tapasztalatokat. Minden község és minden kerület kövesse a példát. A gyűlések ne szorítkozzanak pusztán a helyi ügyek megbeszélésére, de tegyék magukévá, tárgyalják és tartsák ébren a felekezet országos érdekeit is. A helyi tagozatok érezzék és éreztessék az országos közösségbe tartozásukat, vegyék át és ne engedjék lelohadni a lelkesedést, melylyel a felekezet jövőjén munkálkodni egyformán kötelességük. Csak a mi községeink és kerületeink mozdulatlansága az oka, hogy felekezetünk ügyei évtizedek óta ugyanabban a sanyaruságban tengődnek, s csak a községek és kerületek elevensége vihet erőt és életet abba a munkába, mely a magyar zsidóság megerősítésére és az őt megillető nivó kiküzdésére törekszik. Ugyanaz a komolyság, ugyanaz a lelkesedés és ugyanaz az emelkedettség, az odaadásnak és munkára készségnek ugyanaz a foka mint a kaposvári testvérekben, hassa át a mi többi szervezetünket is, s ha egység lesz az érzésben, egység lesz a munkakedvben, és egység lesz a munkában: lesz egysége a felekezetnek is, erősebb mindennél, és olyan, melyet senkitől se kell kérni és amelyet el sem vehet tőle senki a világon!

Széljegyzetek.

(0) A nemzeti kormány uralma óta unalmasan egyformák a kultusz-tárca vitái. Ugyanaz a semmitmondás, amelyen mindig ugyanazok a Simkók lelkesednek. És épp ily unalmas talán, amit mi e helyen a kultuszvitával kapcsolatban évek óta mivelünk. Ugyanazokat a panaszokat hallatjuk, ugyanazokat a siránkozásokat folytatjuk. A kultuszvitához fűzött megjegyzéseink egy cseppet sem változatosak.

Am épp ez a mi egyhanguságunk egyik legerősebb vád a kultuszkormány ellen. Ha a mi helyzetünk nem változott, a panaszaink nem kevesedtek, a bajaink nem csökkentek; ha évről évre újra el kell mondanunk mindazt, amin a kormány már régen változtathatott volna: ez a kultuszkormány működését s a magyar zsidóság iránt érzett, különös ellenszenvét mindennél jobban jellemzi. Évről évre csodákat hallunk beszélni a kormány kitűnő valláspolitikájáról, a felekezetek egyenjoguságáról, a minisztérium különös gondosságáról a felekezeti kérdésekben s több ilyen maszlagról, mely ugyancsak megbódítja a lelkesedésre születtett kormánypárti többséget. A tény pedig az, hogy a felekezeti egyenjoguság, a felekezetek támogatásának mai virágzó korszakában olyan ebrudon hanyják a zsidó felekezetet, amilyenről csak a néppárt álmodhatott akkor, mikor a legmerészebbeket álmodta.

A kormány hires felekezeti politikáját csak a zsidóságon kell demonstrálni s akkor ugyancsak hamar belátjuk, hogy egyes szónokok költeményeket adnak elő a parlamentben és nem politikai tényeket. A felekezeti egyenjoguság zengő szavu költői bizonyára a messze jövőről énekelnek, amikor talán lesz egyenjoguság, de amikor a mai kormány nem lesz kor-

mányon. Mert a mai politikai helyzet mindenről inkább meggyőz, csak arról nem enged többé ábrándozni, hogy e hazában az összes bevett felekezetek egyenlő elbánásban részesüljenek. És itt nem szólok a zsidókat mint egyéneket terhelő mellőzésről, nem szólok az egyes zsidóknak leszorításáról és lehetetlenné tételéről, például a kultuszminisztérium hatáskörébe tartozó tanári pályán. Értem egyedül a zsidó felekezet iránt tanusított hanyag semmibevétést s a zsidóságnak teljes kiszorítását az állami gondoskodásból.

Mindenki tudja, hogy az 1848. XX. tc.-ről szól megint a dal, a régi dal, amely mindig új marad. A kultuszvita során mint évek óta periodikusan, ismét beszélt a felekezeti egyenjoguság minisztere a törvény végrehajtásáról s ezuttal határozott és félreismerhetetlen nyilatkozatot tett. Megtudtuk, hogy a törvényt *végre fogja hajtani teljességében*. De csak a katolikusokra és a protestánsokra nézve, másra nem. Ez a *más* a zsidóság.

Már most nem beszélek arról, amit e lap hasábjain éveken át fejtegettem: a recepciós törvénynek és az 1848. évi XX. tc.-nek egymáshoz való viszonyáról. A kétszerkettőnél is világosabb, hogy a recepciónak — tehát a zsidó felekezet és a többi bevett vallásfelekezet teljes egyenjogusításának — épp az a lényege, az a rációja és az a tartalma, hogy a zsidóság mindazon állami kedvezményekben részesüljön, melyeket a többi bevett vallásfelekezet is élvez, s az 1848:XX. tc. annál inkább is hatályos a zsidóságra nézve, mert ez a törvény kifejezetten a bevett vallásfelekezetekről intézkedik. Nem az 1848. évben már bevettekéről, mert akkor a törvény szövegében a „most” vagy „eddig bevett” kitétel állana. Ellenkezőleg: a törvény alkotói számoltak azzal, hogy az eljövendő évtizedek alatt még más felekezeteket is bevetteknek fog nyilvánítani a magyar törvényhozás, s számoltak különösen azzal, hogy a bevett s később recipiálendő felekezetek jogállását a többi vallásétól éppen az fogja megkülönböztetni, a mindenkor recepciósoknak éppen az fog tartalmat adni, hogy a recipiált felekezetek szükségleteik közálladalmi uton — az 1848:XX. tc. szerint — fognak fedeztetni, a többi felekezet pedig a maga erejére lesz utalva.

Ha már most látjuk, hogy a zsidóság recepcióját Apponyi úgy értelmezi, hogy az csak papirostörvény, amelyből a tartalmat ki lehet szivattyuzni, vagyis az 1848:XX. tc. végrehajtásakor a zsidókat még csak figyelembe sem veszi; ha látjuk, hogy a keresztény egyházaknak évente mindig több és több milliót hajít az ölébe, az egész magyar zsidóság dotációját pedig szégyenszemre 90,000 koronában állapítja meg; ha tekintetbe vesszük, hogy nyomoruságosabb helyzetben nincs magyar felekezet, mint a zsidó, s hogy a kormány teljes tudatában van a zsidóság ezernyi bajának, de segélyére még a kisujját sem mozditja meg: akkor tisztában lehetünk azzal, mennyi értéke van a kormány hivalkodásának, mit jelent az ő felekezeti egyenjogusága, és hogy mit lehet várnia a magyar zsidó felekezetnek a mostani kultuszpolitikától.

*

Görcsöni-Friedreich-Dénes-István (az ember eltéved ebben a fajmagyar névlabyrinthban) megint az erkölcsről szónokol, és pedig ezuttal nem Budapesten, hanem Kecskeméten. A katolikus sajtóért ment oda, egy kicsit agitálni, de főképpen rámászni a „zsidó sajtóra” és legfőképpen gyalázni a zsidó erkölcsöket. Hát ez nagyon szép foglalkozás, különösen, ha fővárosi tanár az ember, s legkülönösebben akkor, mikor még élénken emlékszünk rá, hogy a zsidó vallásu Kunfi Zsigmondot szoci-

alista agitációi miatt a miniszterium megfosztotta a katedrájától. Ugy látszik azonban, az antisemitizmus nemesebb ideál, mint a szocializmus, mert a miniszterium eltűri, s a helyett, hogy az agitáló Görcsöni-Friedreich-István-Dénes nevű egyént kilóditaná a katedrájából, a Bodóné álláspontjára helyezkedik s mindenről beszél, csak arról nem tesz, amiről kellene. A kecskeméti polgárok azonban egészen más állásponton vannak. Ezek ugyanis a katolikus pap vezetése mellett faképnél hagyták a tajtékzó antisemita-vezért, aki előadását az erkölcsről saját magának volt kénytelen megtartani, de — s ez jellemzi a Görcsöni beszédének hatástalanságát legjobban — minden eredmény nélkül. Mert, hogy is beszélhet erkölcsről az olyan uriember, aki minden héten belerug a zsidókba, s minden hónap elsején szigorúan felveszi azt a fizetést, melyet a zsidó szülők és zsidó városatyák jóvoltából is huz — és huzza, ki tudja, meddig huzhatja?

*

Pergelt doktor osztrák képviselő és liberális párti. Kuranda doktor szintén osztrák képviselő, sőt szintén liberális párti. Azonkívül udvari tanácsos. Ebben a nem kevésbé érdekes történetben ők a szereplő személyek. És rajtuk kívül: a zsidó hitű magyar képviselők, Pergelt doktor ugyanis mondott egy beszédet és végig huzott benne a zsidókon. Kuranda doktor pedig gratulált neki. Később kitűnik, hogy Kuranda doktor nem hallotta a Pergelt doktor antisémi kirohanását. És mit tett erre Kuranda doktor? Odament Pergelt doktor urhoz és visszavonta a gratulációját. Sőt a sárga földig lehordta Pergelt doktort, amiért liberális létére ilyen undokul viselkedett. És mit tett Pergelt doktor? Pergelt doktor szégyelte magát. És mosakodott. Aztán megint szégyelte magát. Talán még most is szégyelli magát.

De hogy szerepelnek ebben az afférban a mi zsidó hitű képviselőink? Hát ugy szerepelnek, nyájas olvasó, hogy a mi zsidó hitű képviselőink ilyenkor a fülök botját sem szokták mozgatni. Polónyi sárba ránthatja a zsidókat, a mi zsidó követeink úgy tesznek, mintha semmi sem történt volna. A néppárt gyalázhat bennünket, a mi zsidó képviselőink mosolyognak mellé, mintha azt mondanák, hiszen mi nem haragszunk rátok, mi azért jó barátok maradunk. Fiaim, csak énekeljete. Ilyen férfias fellépés, mint a Kuranda képviselőé, valóban nem várható a mi zsidó képviselőinktől. És én azt hiszem, hogy ebben az afférban nem Pergelt doktornak jut nagyobb szégyenkezni való, hanem a mi zsidó hitű képviselőinknek, pedig az első pillanatban ugy látszott, hogy ehhez a történethez nekik nincsen egy szemernyi közük sem.

*

Oroszország még mindig vezet az erkölcsök terén. Tudjuk ezt már abból az időből, mikor az orosz erkölcsök megmentése címen kergették ki azokat az orosz zsidókat, akiket elfelejtettek megölni. Igaz, akkor is divatos szokás volt az erkölcsös Oroszországban, hogy pl. kis lopásokat egyáltalán nem türtek meg a rendőri hatóságok. Legalább egy vasutat vagy egy hadihajót kellett ellopnia valakinek, hogy a büntetés alól szabaduljon. Azonkívül behozták azt a törvényt, hogy lopni csak akkor szabad, ha rajtakapják az embert. És így gyönyörű dolgok történtek az erkölcs terén. Most valóságos verseny kezdett folyni, ki az erkölcsösebb. Egyes jótékony nők ezrével ölték meg a magzatokat. Más jótékony nők börszét rendeztek be arisztokrata asszonyok erkölcsös mulatságai számára. A moszkvai helytartó, mint most kiderült, ellopta egész Moszkvát, sőt bűnbandát szervezett, kiraboltatta az összes vasutakat, az összes boltokat,

öletett rakásszámra, s még a rendőröket is, akik cimboráit esetleg elfogták, fejbőlövette. Ezek gyöngye részletek a borzalmakból, de némi bepillantást adnak az orosz erkölcsstanba.

És innen kergették ki a zsidókat azon a címen, hogy veszélyeztetik Oroszország erkölcsét.

A kongrua és a zsidók.

— Az izraelita vallásu képviselő urak figyelmébe —

Gróf Apponyi Albert a képviselőház 1908. évi december hó 14-én tartott ülésében a lelkészi jövedelem kiegészítéséről szóló 1898. évi XIV. t.-c. módosításáról törvényjavaslatot nyújtott be, melyet e lap olvasói bizonyára ismernek. Nem kívánunk e javaslattal tüzetesen foglalkozni, mivel nincs szándékunkban, hogy más vallásuaknak adott állami kedvezmények bírálatába bocsátkozzunk. Ha néha e részben mégis észrevételeket teszünk, az sohasem történik irigykedésből, hanem mindig és kizárólag azért, hogy a zsidó felekezettel szemben elkövetett jogtalanságok és törvényteleniségek az összehasonlítás útján mindenki által könnyű szerrel megállapíthatók legyenek.

Az, amivel az állam kongrua-osztás címen a többi felekezeteknek dus javadalmakban kedvez, a zsidóságra nézve az állami mostohaág legbántóbb bizonyosságává lett.

Kíváncsiak vagyunk, hogy lesz-e szószólója a zsidó vallásfelekezetnek az új törvényjavaslat tárgyalásánál. Hiszen a törvényesen bevett vallásfelekezetek lelkészeit és káplánjait érinti és joggal szeretnénk tudni, hogy az ezen javaslatban segédlelkészeknek engedélyezett állami kedvezmények kiterjednek-e a rabbihelyettesekre is és hogy az 1898. évi XIV. t.-c.-nek az izraelita vallásfelekezetiekkel szemben tanúsított szűkkeblősége szintén orvoslásra talál-e?

A törvényjavaslatra utalva, ime itt közöljük a vallás- és közoktatásügyi miniszternek a kongrua mértékének emelése ügyében kiadott rendeletét, melyet az érdekelt hitközségeknek és rabbiknak figyelmükbe ajánlunk, hogy legalább ennek alapján legyen módjukban azt a szegényes jogukat megvédeni és kiterjeszteni, melyet az 1898. évi XIV. t.-c. elvben megadott.

Ime a rendelet:

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztertől.

137684. sz.

Tervbe vettem, hogy az országgyűlés elé törvényjavaslatot terjeszszek a lelkészi jövedelmi kiegészítés mértékének emelése ügyében.

E törvényjavaslat előkészítése céljából van szerencsém az Orsz. Irodát tisztelettel felkérni, miszerint az Iroda hatósági körében levő mindazon lelkészségek jövedelméről tájékoztatni méltóztassék, amelyek 1898. évi január hó 1-én már mint önálló anyaegyházak állottak fenn, de az 1898. évi XIV. t.-c. szempontjából eddig bejelentve nem lettek.

Az egyes lelkészségekre vonatkozó e tájékoztatást aképp kérem eszközöltetni, hogy a lelkészek a lelkészség jövedelmének kimutatására vonatkozó csatolt B) jelzésű bevallási ivateket az 1898. évi XIV. t.-c. 11. §-ában és az ezen törvény végrehajtása tárgyában kiadott 4433/98. eln. sz. utasításban foglalt rendelkezéseknek megfelelő módon 3—3 példányban kitöltetik és minden egyes jövedelmi és kiadási tételt a politikai községi, illetve egyházközségi előljárásság által kiállított, a járási főszolgabíró által érdemben hitelesített bizonyítványokkal igazolják.

Ezen eljárási módnak indokául jelen ügy eddigi előzményein kívül az is szolgál, hogy kombinációba vettem,

miszerint a megalkotandó törvényben felhatalmazást kérek, hogy annak végrehajtása során az egyes lelkeszségeknek adandó állami jövedelmi kiegészítés megállapítására irányuló tárgyalás alapjául a most kért tájékoztató bejelentéseket vehessem.

A küldött B) jelzésű bevallási ivatek kitöltésénél úgy a jövedelmek, mint a kiadások természetesen már nem az 1893—1897., hanem az 1904—1908. öt évi átlag szerint számítandók fel és igazolandók.

Amennyiben azonban oly lelkeszség jelentetnék be, amelynek már az 1898. évi XIV. t.-c. alapján is joga lett volna a bejelentésre, a bevallási ivatek ezek tekintetében nem az 1904—1908. évek, hanem az 1893—1897. évek átlaga szerint töltendők ki.

Ha valamely lelkeszi állás üresedésben volna, a jövedelmi bevallást a hitközségi előjáróság eszközli, amely a küldött B) bevallási ivateket alá is írja.

Felkérem az Orsz. Irodát, hogy a lelkeszek, illetve egyházközségi előjáróságok által kitöltött bevallási ivateket átvizsgálni és netalán észlelt hiányok pótoltatása után hozzám 30 napon belül felterjeszteni méltóztassék.

Minthogy pedig a lelkeszi jövedelmi kiegészítés mérvének emelését esetleg korpótlékok útján akarnám eszközölni, ezen megoldási mód pénzügyi hatásának kombinálhatása végett oly kimutatásra is volna szükségem, amelyben a következő adatok lennének feltüntetve:

1. A község neve.
2. A lelkesz neve.
3. A lelkesz mely időponttól szolgál rendes lelkeszi minőségben?

4. Ugyane kimutatásban kérem azt is feltüntetni, hogy mennyi minden egyes lelkeszségben a hívők száma.

5. A lelkesz kisebb, vagy magasabb képesítésű-e, jelesül a középiskola (gimnázium vagy reáliskola) 8 osztályát elvégezte-e?

Felkérem az Orsz. Irodát, méltóztassék hozzám a vezetése alatt álló **összes** lelkeszségekről szóló új kimutatást a jelölt idő alatt felterjeszteni és abban azt kitüntetni, hogy a lelkeszek közül kik élveznek jelenleg állami jövedelmi kiegészítést?

A B) jelzésű bevallási ivateket megfelelő számban csatolom.

Budapest, 1908. november hó 20.

A miniszter helyett:

Tóth, s. k.
államtitkár.

Az Országos Izr. Irodának

Budapest.

Hogy mit várhat a magyar zsidóság a lelkeszi jövedelem kiegészítése címén fogamatba vett állami kedvezmény osztásától, azt eklatáns módon igazolja a következő eset, amelyet a mai postával szombathelyi levelezőnk közöl velünk és amely arra indít bennünket, hogy az izraelita vallásu képviselő urak figyelmét e kérdésre irányítsuk.

Vasmegye muraszombati kicsiny zsidó hitközsége lelkeszt. alkalmazott, mert hiszen a kultuszminiszterium *makai* bölcsesége újabb időkben jog, törvény és szabály ellen fenyegetőleg kényszeríti a hitközségeket, hogy rabbikat alkalmazzanak, mert ellenkező esetben önálló szervezetüktől megfosztatnak. Legutóbb néh. dr. Löwy Mór bekövetkezett halála folytán nem kisebb hitközségen, mint a temesvári belvárosi hirneves zsidó hitközségen történt az meg, hogy a gyászév miatt be nem töltött rabbi-állás dolgában rajta ütöttek, úgy hogy hir szerint dr. Wekerle Sándor, Temesvárnak nem kevésbé híres képviselője, ezt az eljárást kurtán, furesán számárságnak

nevezte legyen. Szóval Muraszombat rabbit választott, még pedig olyant, akiben a kultuszminiszterium nemzeti és közművelődési csőszének is öröme telhetett volna. Mert:

- a) az illető Gyöngyösön érettségít tett;
- b) a budapesti kir. magy. tudományegyetemen bölcsész-doktori diplomát szerzett;

c) apozsonyi orth. „felekezet” jesibáján magyarul rabbi képesítő oklevelet nyert, melyet a kir. tanfelügyelő láttatásával diszített;

d) Szófer Bunem Szimcha pozsonyi főrabbitól héber nyelvű morenuokmányt nyert;

e) a debreceni status quo „felekezet” rabbijától, a trencsényi kongresszusi „felekezet” és a lippai ismeretlen izraelita „felekezet” rabbijaitól annak rendje és módja szerint kiállított „hattaráh” rabbi képesítő okmányokat kapott.

Joggal várta hát a muraszombati izraelita hitközség, hogy 400, azaz négyszáz korona kongrua engedélyezése iránt benyújtott és a legszörnyűbb körülményességgel felszerelt kérvénye figyelembe vétetni fog. Ámde keservesen csalódott.

A kultuszminiszterium egy ismeretlen talmudistája mesés furfanggal kieszelt, következő rendelettel, a szegény, de törekvő muraszombati hitközség kérelmét elutasította.

Íme az érdekes dokumentum:

Magyar kir. vallás- és közoktatásügyi Miniszter 133,252. sz.

Vonatkozással az irodának folyó évi november hó 9-én 28,120. sz. a. kelt felterjesztésére, az összes csatolmányok visszazárása mellett értesitem az irodát, hogy Sch. A. dr. muraszombati izr. rabbi fizetésének 1600 koronára leendő kiegészítésére irányuló kérelmét teljesíthetőnek nem találtam, mert nevezett rabbi tanulmányait nem az 1898. évi XIV. t.-c. 4. §-ában előirt *sorrendben* végezte el és e §. magyarázatára nézve az a régi állandó gyakorlat, hogy az betű szerint értelmezhető.

Folyamodó nem középiskolai tanulmányok elvégzése után, hanem azt megelőzőleg végezte hittanulmányait.

Budapest, 1908. december hó 9.

A miniszter meghagyásából stb.

Ez nem farsangi tréfa. Ez így van. Így csufolják meg velünk szemben a törvényt, az igazságot.

A kongruára szánt milliókból a magyar haladó zsidóságra évi 6000, azaz hatézer korona jutott. Nem sokkal több jutott a többi zsidó „felekezet”-eknek sem.

A milliók kellenek a román pópáknak és más nemzetiségi vallásfelekezeteknek, amelyeknek legnagyobb erényét a magyar nemzet elleni árulás képezi. Nekünk „rendelet” kell, szoros, betűszerinti magyarázat. Szégyen és gyalázat!

Íme, kedves izraelita vallásu képviselő urak, Önök bizonyára ezt is elhallgatják. Mert nagy politikusok az Ur előtt. Kiváló gondjuk, hogy valamiképpen rájuk ne ismerjenek és Önöket felekezetieskedéssel ne vádolják; arról persze egészen megfélekedeznek, hogy a zsidó is ember, azután egyenjogú polgára ennek az országnak, hogy az izraelita vallásfelekezet törvényesen recipiálva is van, hogy a magyar nemzetnek egyik alkotó és kiválóan becses eleme és hogy végre a türelemnél is vannak határai.

Emlékeztetjük az urakat a közeledő választások hosszunapjára, amikor a zsidóság ott, ahol éri őket, számon kérheti azt, amit felekezetükkel szemben elkövetnek. Vagy meggondolják-e végre?

Gondolják is meg, hogy Wahrmann, Chorin, Mezei, Ullmann, Mandel Pál szintén voltak valamik a közéletben, hazafiságukhoz sem fért szó, képviselői állásuk kötelességeit ismerték ők is valahogy. De nem türték volna el szó nélkül, hogy a zsidósággal így gonoszkodjanak. Hát éppen a mostani nemzeti irány — melynek előkészítésében tán a zsidóknak is volt valami részük — követelné a zsidó vallásu képviselőtől a meghunyászkodást az alárendelt miniszteri hivatalnokokkal szemben, akik kéjelegnek, tombolnak afeletti örömeikben, hogy minden becsületes zsidó ügyön végighuznak, felekezetünk minden jogán végigtaposnak és még ama belső ügyeinket is, melyekhez semmi közük, zavarják, bonyolítják, rugdossák, gunyolják.

Lehetséges-e, hogy Önök, kik a zsidóságnak is köszönnek valamit és jó érzésű jogszerető férfiak, oly tünetekkel szemben, mint a milyeneket a kultuszminiszterium iránya — azt mondják, gróf Apponyi Albert intenciói ellenére — felszínre juttat, még tovább türjenek akkor, mikor e türelemnek még az alkalmazkodás szempontjából sincsen értéke, mikor a véreik becsületében és érdekeiben való garázdálkodással szemben tanusított magatartásuk ellenségeinknek különös gyönyörűsége.

Mi nem hihetjük, hogy ezt tovább elnézzék és azért jóakarattal kérjük Önöket, hogy tegyenek félre végre minden tekintetet és tiltakozzanak ama hajsza ellen, melyet minden érdek nélkül gonosz sportként jog és igazság letaposásával felekezetünk ellen folytatnak.

A lovag Wechselmann Ignác és neje, Neuschloss Zsófia vakok tanintézete.

Ünnepet ül a pesti izraelita hitközség e hónap 20-án (vasárnap), midőn új intézményének, a „lovag Wechselmann Ignác és neje Neuschloss Zsófia vakok tanintézete”-nek zárókövét teszik le. A legtisztább és legnemesebb emberbaráti szeretetből eredő jótékonyáságnak köszöni létét ez intézet, mely mindenkor fenn fogja hirdetni a zsidó jószívűséget és nagylelkűséget.

De hangzatos szavak helyett beszéljenek a száraz tények.

1903. február 17-én hunyta le szemeit örök álmra lovag Wechselmann Ignác. Még ravatalon feküdt hült teteme, midőn egyszerre elterjedt a hír, hogy az Istenben boldogult nagy alapítványok létesítése által minden márványnál és ércnél maradandóbb emléket biztosított magának.

És e hír valónak bizonyult.

Ugyanis 1891. évi december 10-én hitvestársával megegyezőleg tett végrendeletében tényleg több alapítványt létesített, melyek közül különösen kettő volt valóban fejedelmének mondható. Az egyik, a nemzet napszámosainak, a tanítóknak nyújtandó nyugdíjsegélyre volt szánva; a másik a természet legmostohább gyermekei, a vakok részére létesítendő intézet alapítására volt fordítandó. E két alapítványra nem kevesebb, mint három millió négyszázezer koronát hagyományozott.

Fenkölt szellemű meghagyása folytán mindkét alapítvány jótéteményeiben valláskülönbség nélkül részesítendő az arra szoruló és mindkét alapítvány kezelésével a pesti izraelita hitközség előljáróságát bízta meg.

Különösen nagy szeretettel és gondossággal emlékezett meg végrendeletében a vakok intézetének létesíté-

séről, mi könnyen érthető is. Hiszen növekvő szembaja és látásának nagymérvű csökkenése folytán élete derekán, midőn e miatt nagy munkásságát is kénytelen volt abbahagyni, mindig az az aggodalom gyötörte, hogy teljesen elveszti szeme világát és hátralévő napjait örökös sötétségben kell majd eltöltenie; így tehát csaknem átélte a vakság minden borzadalmait. Végrendeletében eredetileg egy millió koronát szánt erre a intézetre, de miután ez összeget egy ily intézet felállítására és fentartására nem tartotta elégségesnek, egyik pótvégrendeletében még 400,000 koronát rendelt erre a célra, mert — mint mondá — nem akarja, hogy ez az intézet terhet rójjon a hitközségre, valamint azt sem akarja, hogy ez az intézet mások könnyőreletességére legyen utalva, és így a már meglévő és támogatásra szoruló jótékony intézeteket megkárosítsa.

Hitközségünk előljárósága, melynek élén akkor a boldog emlékezetű Kohner Zsigmond állott, örömmel vállalta az örökhagyó végső akaratának teljesítését és rögtön hozzá is fogott a kivitelhez. A kínálkozó telkek közül megvásárolta a Mexikói-ut 60. szám alatt fekvőt és az itt emelendő épület terveinek elkészítésével megbízta Lajta (Leitersdorfer) Béla műépítőt, ki e megbízatásnak nagy lelkesedéssel és szakértelemmel felelt meg.

A műépítő az elkészült terveket egy erre a célra felkért bizottságnak 1905. évi május 15-én mutatta be. A bizottság, mely feladatául tűzte ki a modern paedagogia és az egészségügy kívánalmainak mindenben megfelelő intézetet létesíteni, hat ülésben tanácskozott a tervekről, míg végre 1905. szeptember 19-én tartott ülésében végleg megállapította azokat és az építkezés azonnal való fogatba vételét határozta el.

Nagy segítségére volt e bizottságnak Náray-Szabó Sándor dr. kultuszminiszteri tanácsos, ki a gyógypaedagogiai oktatás és nevelés terén szerzett gazdag tapasztalatait a nála megszokott úgyszeretettel bocsátotta a bizottság rendelkezésére.

A bizottság határozatához képest az építkezés csakhamar meg is kezdődött, 1905. október 23-án tették meg az első kapavágást. Lázasan, éjjel-nappal, folyt az építkezés munkája, hogy minél előbb elkészüljön a világtalanok befogadására szánt hajlék. Még ugyanazon év december havában tető alá is került az épület és így joggal remélhette mindenki, hogy a következő évben már teljesen kész lesz az intézet és megkezdheti majd áldásos működését. E reménység azonban nem vált valóra. Az akkoriban uralkodott munkaviszonyok miatt az építkezésnek egy évnél tovább szünetelnie kellett és csak 1907. év május havában indulhatott meg ismét teljes erővel.

A munka megkezdése után hitközségünk előljárósága, melynek élére időközben Weinmann Fülöp dr. udvari tanácsos került, ki az intézet ügyeit éppen oly szeretettel és lelkesedéssel karolta fel, mint hivatali elődje, az intézet vezetésére egy hét tagból álló bizottságot nevezett ki. A bizottság elnöke Baumgarten Lajos lett, ki már előbb is nagy munkásságot fejtett ki az intézet építkezése körül, alelnöke Ballai Lajos dr.; tagjai pedig Adler Szigfrid, domonyi Domony Mór dr., Frischmann Gyula dr., Neuschloss Emil és Stern Ábrahám lettek. A bizottság előterjesztésére a hitközség előljárósága Adler Simont, a kitűnő gyógypaedagógust választotta meg az intézet igazgatójává.

A bizottság legelsőbbben is a növendékek felvételéről tanácskozott és azt határozta, hogy tekintettel az intézet

fokozatos kifejlesztésének szükségességére, az első évben csak egy osztályt vesz fel; megállapította a felvételi feltételeket és a pályázatot nyomban ki is hirdette.

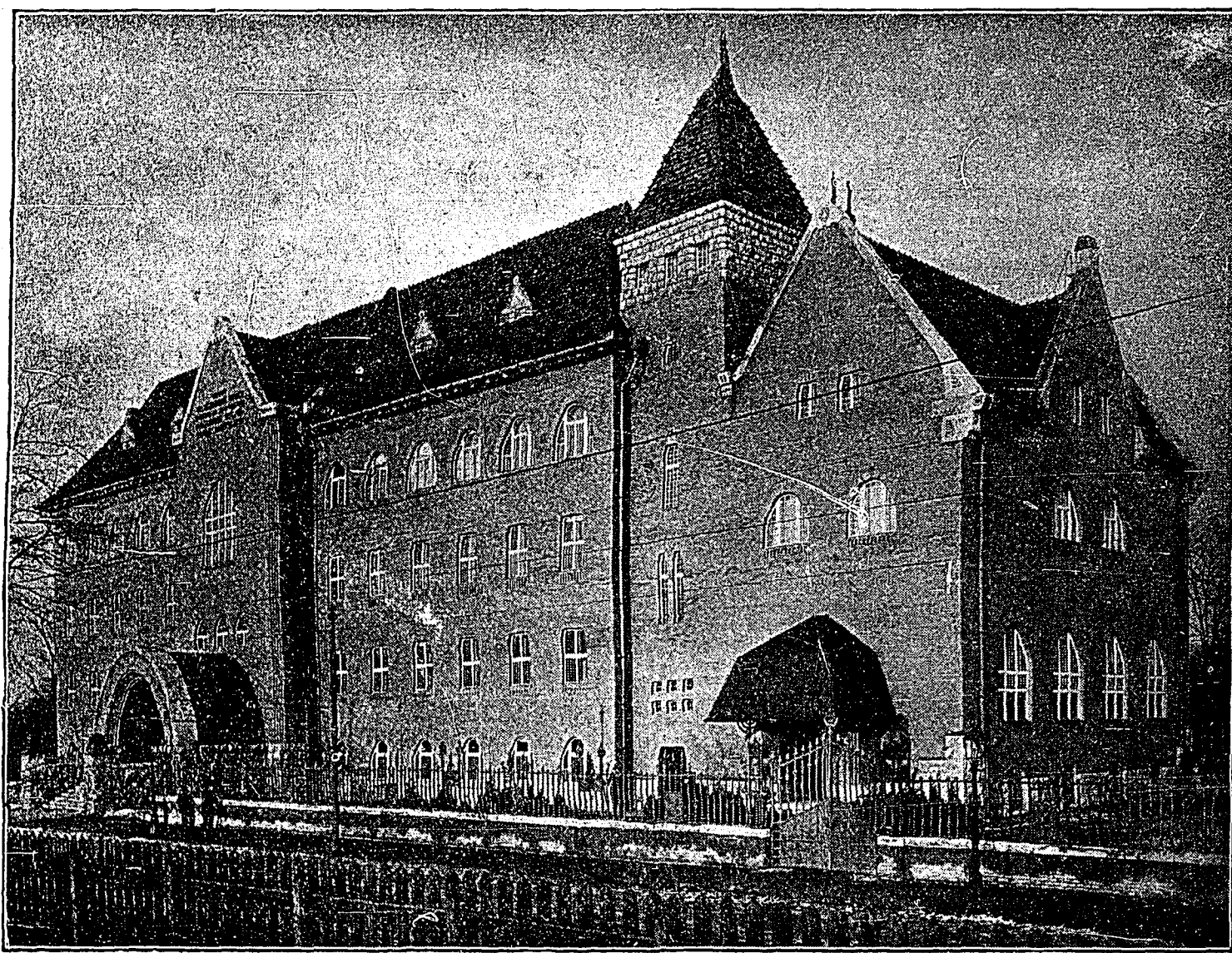
A pályázat kihirdetése óta egyre érkeztek az ország minden részéből az intézetbe való felvételt kérő folyamodványok. A fölvétel már meg is történhetett volna, de a bizottság tekintettel a bekövetkező hideg időszakra; továbbá, hogy egy újonnan emelt épületet télviz idején benépesíteni már egészségi szempontból sem lenne helyes, azt határozta, hogy az épület jövő tavasszal adassék át rendeltetésének. E határozatához képest csak 1908. február 28-án tartott ülésében eszközölte az első növendékek felvételét. Felvett pedig ez alkalommal tizenkét növendéket, kik közül 6 izraelita, 4 róm. kath., 1 görög kath. és 1 ág. ev. vallású volt. E növendékek közt volt egy *siket-vak* gyermek is, ki hitközségünk jótéteményét már előbb is élvezte, amennyiben e gyermeket az előljáró-

felekezet hitoktatói, kiknek fizetését az illető intézet fedezi. Ezenkívül a más vallásfelekezetűeknek alkalom nyújtatik, hogy ünnepnapjaikat megtarthassák.

*

Az intézet alaprajzi beosztásában három részre oszlik. Az uttal párhuzamosan haladó épülettömb az iskolai célra szolgál; a csatlakozó alacsonyabb szárny-épület a tornaterem (egyszersmind diszterem), felette az igazgatói lakással; az utcai irányra merőlegesen eső rész pedig az internátus.

Az iskola földszintjén és félemeletén műhelyek vannak, hol a növendékek ipari oktatásban fognak részesülni. Itt van továbbá az igazgatói iroda, tanári szoba és a fiuk társalgója, hol a tanítási időn kívül tartózkodnak.

A lovag Wechselmann Ignác és „neje-vakok” intézete.

ság 3 évig taníttatta a „névtelen vakok alapítványa” költségén.

A felvett növendékek közül a budapestiek, szám szerint öten, március végén, a vidékiek pedig, szám szerint heten, április elején jöttek az intézetbe.

És benépesült az intézet, hol a különböző vallásfelekezetekhez tartozó növendékek saját hitvallásuk szerint és a legnagyobb egyetértésben közösen is dicsérhetik az Örökkévalót, halát adva neki, a *világosság* teremtőjének, és a *sötétség* alkotójának, hogy nagy bajukban nem hagyta el őket, hanem nemeslelkű emberek szívét feléjük fordítva, segítségükre volt.

Nagy súlyt fektetnek az intézetben a vallásos nevelésre, mi a különböző vallásfelekezetekre való tekintettel nagy és nehéz kérdés volt, de kellőleg meg lett oldva. A zsidó gyermekek vallásoktatását az intézet igazgatósága végzi, a más vallásukét az illető hit-

Az első emeleten vannak a tantermek és a szertár, a második emeleten pedig a zenetanításhoz szükséges helyiségek, továbbá a lányok kézimunkaterme és társalgó szobája.

Az internátusi épületszárnyban a földszinten a konyha és cselédszobák vannak; a félemeleten az ebédlő; az első emeleten a fiuk és a második emeleten a lányok hálószobája. A hálóterem mellett vannak a mosdó- és fürdőszobák. Az internátusi rész az intézet nagy kertjét két részre osztja, mindegyik részben egy-egy játszótér van. Beteg gyermekek részére a kertből külön bejáratú biró betegszobák vannak.

Az építő, kinek figyelme az épületnek minden részére kiterjedt, a legnagyobb szeretettel csüngött munkáján és művészettel oldotta meg feladatát. A ház minden részletét kidolgozta, felhasználva a magyar nép még ismeretlen rajzmotívumait, melyeket megnemesített és saját egyéniségéhez simított.

Az épületnek minden részére kiterjedt az építő figyelme és bátran állithatjuk, hogy nincs hazánknak oly intézete, mely ennyire modern és művészi lenne és ez talán az egyetlen, melyet a külföldi, nagy művészettel megépített intézetek mellé állithatunk.

Látomások.

II.

A siron tul.

Előbb lássuk, mi van az írásokban.

Azelőtt is sokat foglalkoztam a kérdéssel, melyre pedig alig van felelet, hogy mi van a tulsó parton? Nem tudom, hogy vannak vele mások, — valószínűleg okosabbak nálamnál, és hasonló dolgokkal nem koptatják eszüket, — engemet csendes éjjeleken, magános sétákon akárhányszor megzaklatott a feneketlen örvényként tátongó probléma, hogy mi lesz velünk, ha már nem leszünk?

Ez a kérdés az előző számban leírt kirándulás után — hogy enyéim a jelentkező fájdalmakat újabb csillapító adagokkal legyűrték — kettős intenzitással szállta meg agyamat és lefoglalta azt teljesen, midőn később mesterségesen előidézett álomba merültem.

Még éber állapotban végig mentem a fontosabb kijelentéseken, — amennyiben azokra betéve emlékeztem, — melyeket mesterek, kabbalisták és szentek a siron tulról és a feltámadásról tettek. Bibliothekát irtak össze a kérdésről, *tudni* persze csak *annyit tudunk*, hogy semmit sem tudunk.

Ne tessék ezzel összezavarni a feltámadás *hitét* s egyáltalában a *hitet*. A feltámadás zsidó hitágazat. A nazaréthy rabbi már készen találta. Ugy beszél róla, mint mindenki tudatában élő, közismert valamiről s így beszél a mennyek országáról és a tulvilági jutalmazásról és büntetésről is. Már 160 esztendővel Jézus föllépése előtt hős Juda Makabeus imádkoztatott és áldozatot mutattatott be a csatában elesett judai vitézek *lelkeiért*.

Élt tehát már akkor a zsidóságban a hit, hogy az elesett harcosból maradt valami, ami nem halt meg, mikor az ellenség ledöfte, ha mindjárt sirba is tették a megölt embert. Élt valami benne, ami még most is él és amiért imádkozni, áldozni kell, s ez a lélek. Ismerték ennél fogva a lélek fogalmát elkülönítve a testtől és hitték azt, hogy a lélek a test megszűnése után is él. És ez a hit a Makabeusok föllépésekor már régi hit lehetett, először, mert a Makabeusok könyve Juda cselekedetét abszolúte nem tünteti fel valami különös dologként, másodszor, mert Juda Makabeus a *meglévő* zsidóság fennmaradásáért küzdött, ezért vivta világraszóló csatáit s nem esetleges idegen kultuszért, melyet irtott, pusztított.

A tóra, való, nem szól külön lélekről és nem a lélek halhatatlanságáról; a jóért földi jutalmat és a gonosz-ságért földi bünhődést helyez kilátásba; de hogy nem szól róla, még nem bizonyítja, hogy a hit a tóraadás korában Izraelben nem élt. Más helyen fejtettem ki egyszer, hogy Mózes tana, mely az egyiptusi fertőből akarta ki-

emelni Izraelt, a *földi* életre helyezett el mindent, ellen-tétben Egyptommal, ahol az ember akkor kezdődött, mikor meghalt; míg élt, nem volt értéke. A mindent háttérbe szorító, hallatlan egyiptomi halottkultusz szülte meg a förtelmes egyiptomi bálványimádást, az állati er-kölcsöket, az ember s az emberi élet meg nem becsü-lését. Ezzel szemben Mózes az *életnek* akarta nevelni népét. *Itt* a földön igyekezzenek tökéletesedésre, töre-kedjenek célra. A nemes tettet *itt* jutalmazták, a rom-lottságot *itt* irtsák. *Itt* váljanak boldoggá az embe-rek. Segítsék ebben egymást, szeressék egymást, ez maga is boldogság. Mózes tana új elemet vitt a társa-dalmi rendbe, melyet addig az érdek és a rideg jog igazgatott: belevitte a szeretetet, megparancsolván: „és szeresd felebarátodat mint tenmagadat”, de ez a tan azt is akarta, hogy az ember magában a szeretetben, a sze-retet cselekedeteiben lásson célt, lásson jutalmat, azért nem utalt a tulvilági életre. Mert, hogy ennek a hite megvolt, egészen bizonyos. Következtetni lehet erre, ha kifejezetten nem is szól róla a tóra, számtalan fordulat-ból és szólásmódból, annyira, hogy a talmud megállá-pította, miszerint a feltámadás hite föltétlenül benne van a tórában, és erre olyan nagy súlyt helyezett, hogy dekretálta, miszerint *nem szabad* állítani, hogy a fel-támadás hite *nem* következik a tórából és aki mégis állítja, eljátszotta ezzel tulvilági életét.

A feltámadás; a szó szoros értelmében. *A test, mely valaha élt, újból életre kel majd.* Az enyészet, melyet a szem lát vagy elképzeli; a körülmény, hogy az, ami valamikor ember volt, az évszázadok vagy évezredek folyamán porrá vagy más valamivé vált, nem akadály a Teremtő előtt, — tanítja a talmud, — hogy az embert a megmaradt elemekből újjá ne alkossa. Hisz az Ur minden nap sokkalta nagyobb csodát mivel s nem is egyszer, hanem százezerszer. Mert valami mégis csak marad a testből. Nos, az Ur a *semmiből* alkotja terem-tményeit. Mert gondolj csak arra, hogy évekkel előbb, mielőtt születnél, mi voltál? Semmi. S mégis lettél. Ha az Isten már most megalkothatott a semmiből, hogyne alkot-hatna újjá a valamiből? Újjá is alkotja majd az embert a porból, mely testéből visszamaradt. Olyanná alkotja, amilyen volt; mindenki úgy támad fel, ahogy meghalt, hogy az ismerősök ráismer-jenek egymásra, gyermekek szülőikre, férjek hitveseikre, hogy együtt magasztalják az Urat kegyelméért, mely örökké tart. A betegségeket és testi fogyatkozásokat csak azután gyógyítja meg az Ur harmatja.

Csodaszép egy remény ez, mely vigasszal tölti meg a sötét sirt. Nem csoda, hogy a talmudszerzők, kik min-denekelőtt az ember boldogságát akarták, olyan nagy súlyt helyeztek a feltámadás hitére.

Egy régi kabalisztikus mű részben Ezekiel próféta látomására emlékeztető leírását is adja a világterem-tésével felérő nagy isteni cselekedetnek, melyet mint magát a világteremtést, maga az Ur fog végrehajtani. „Mikor a Mindenható szavára megrázkódik majd a föld,

porszem porszemhez repül és ha együtt van, mi valaha ember volt, megindul a visszaalakulás. Támadnak a porból csontok és erek, a csontokban velő, az erekben vér, az alkotást bőr fedi, Isten lehelete hirtelen életet parancsol a testbe, amely azonban még alszik. Az Ur most újból szól és a sirok megnyílnak, a bennük aluvók felébrednek és lábra állanak; mire a természet dalba kap, a föld magára ölti minden pompáját, az ég megnyílik, az angyalok ujjonganak és a feltámadottak seregei a földre borulva zengik: adjatok hálát Őneki, ki megőrzi kegyelmét a holtak iránt is; magasztaljuk Őt, ki örök életet ad; dicsőség Neki, az Örökkévalónak, a Hünek, a Szeretőnek.

Sok még a leírás és sok még a nézet a feltámadásról; mintahogy a tulvilágról, a lélek örök fennmaradásáról és egyáltalában a lélekről a legkülönbözőbb képzeteket alkották maguknak az emberek. Beletartoznak részben a hit, részben a poézis, részben a babona keretébe. A kritika egyiküket sem szülte. Pedig a kritika is szóhoz akar jutni. Csakhogy itt hallgatnia kell. Hisz áthatatlan homály előtt áll. Ebből támadt az én töprengésem, mely, mint már mondtam, azelőtt is sokszor elővett (mert az ember nem rendelkezik a gondolattal; nem mindig arra gondolunk, amire gondolni akarunk és különösen nincs hatalmunkban az, hogy *ne* gondoljunk arra, amire gondolni nem akarunk. Csaknem úgy látszik, mintha inkább mi volnánk a gondolat hatalmában, mint a gondolat a miénkben), — sokszor elővett tehát azelőtt is a gondolat, mi van az életen túl? Most meg, hogy azon a vízió átestem, teljesen urrá vált felettem, amit előmozdított talán az is, hogy a beteg emberhez különben is könnyebben férköznek az ilyen fajtájú gondolatok.

Innen magyarázom, hogy midőn, mint már említettem, a vett csillapító szerek hatásánál fogva testemen megint erőt vett a fájdalom elölő, lethargiaszerű, különös állapot, egyszerre a tulvilágon láttam magamat. Az agyamban még forrt e kérdés, hogy mi van innen túl, mikor egyszer csak ott láttam magamat, ahol megadhatják erre a feleletet.

Mit mondott Mandel Pál lelke?

Különös világba léptem be. Izzó fényár borított el mindent. Az a minden pedig nem állott másból, mint lebegő cellákból, melyek mindegyikében két lélek lakott. A lelkek emberalakúak voltak, de átlátszóak, aetherből valók. — Ez távolról sem olyan szép világ, gondoltam magamban, hogy az egyforma millió és millió cellán végignéztem. Ennél sokkal szebb és változatosabb a föld. Hát mi ez? Egy óriási, átvilágított szivacs, melynek minden likacsában egy lélekpár huzódik meg. — Földi szemmel látsz, szólt erre hozzám egy lélek. A Mandel Pálé volt, kit nagyon szerettem. Valószínűleg azért, mert többre becsült, mint más. Mert valljuk be csak, szeretünk a földön nagyrészt enhiuságunkon alapszik. Akiről például tudjuk, hogy rossz véleménynyel van rólunk, azt

nem szeretjük, akármennyire rászolgálna különben szeretetünkre.

Érdekes, hogy cseppet sem lepett meg Mandel Pál hirtelen föltünése és megszólítása; azon sem csodálkoztam, hogy arra reflektált, amit én csak gondoltam. Mintha mindaz magától értetődő, természetes dolog lett volna.

— Te mesélted egyszer, folytatta Mandel Pál lelke, hogy Maimonides szerint a tulvilági örömök olyanok, hogy az ember azokat ép úgy nem foghatja fel, mint ahogy nem foghatja fel festménynek a szépségét a vakon született ember, minthogy nem rendelkezik az erre szükséges érzékkel, a látással. Nos, Maimonidesnek igaza van.

— Nem értem ugyan, mondtam erre, mi van ezen nem érteni való, de el kell hinnem, mert hisz a te világodat te csak jobban ismered; meg aztán Maimonides is mondja. Csak az bánt nagyon, hogy olyan irtóztató az átszállítás. Iszonytató, hogy az embert deszkák közé zárják, azokat le is szögezik, azután, földüregbe eresztik és elássák. Hui! be rettenetes. Fázom, valahányszor rágondolok.

Mosolyogva felelt erre Mandel Pál.

— Ugy látszik, te csak a földön vagy okos ember. Ott-hon, ha valami súlyos dolog adta elő magát, azt szoktam mondani, ezt még Szabolcsi sem érti; itt megváltoztatnám szavam járását s azt mondanám, olyan keveset értesz ebből vagy abból, mint Szabolcsi a tulvilágból. De hogy is lehet ilyeneket összebeszélni? Mondd csak, kérlek, fáj neked, hogy ruháidat összegyömöszölik szűk, sötét szekrényben? Nos, úgy fáj nekem a temetés. Az a test az én volt toalettem, melyet félretettek. Hát fájhat nekem a félre tett toalettem?

— Hát mi fájhat?

— Azt hiába magyaráznám. Ahogy nem fogod fel földi érzékkel a tulvilág örömeit, úgy nem foghatnád fel annak fájdalmait.

— Mondhatom, könnyen hazaküldesz. Annyit tudok, mint mikor jöttem.

— Hát miért akarsz többet tudni? Elégedjél meg azzal, mi nyitva áll előtted s ne kutasd azt, mit meglátnod nem engedtetett. Hát nincsen elég probléma a földön, hogy az élők ide merészkednek, holott ez a világ el van előlük rekeszelve?

— Csak azt az egyet mondd meg, — könyörögtem — boldogabbak volnánk-e ha tudnók, mi van itt?

— Csak annyit mondhatok, hogy el nem birnátok azt a tudást. Maradjatok a keretben, melyben vagytok; ide ne akarjatok behatolni. Vagy okosan cselekszik-e a hal, ha a szárazföldön akar élni, vagy az ember, ki a vízben akar tartózkodni? Az egyiknek életeleme az, a mi másiknak biztos halál.

— Egy kérdésemre mégis felelhetsz; nem vonatkozik a tulvilágra. Toalettedet, mint mondtad, félretették; te nem vagy Mandel Pál, hanem csak Mandel Pál lelke. Emlékszel, hogy tagadtad, hogy volna lélek?

— Emlékszem. Tagadtam, mert nem hittem. Ez becsületes eljárás. Ilyenekért nem jár ki büntetés. Másért büntetik itt az embert. Azért, ha olyat vallott, amit nem hitt.

— Heuréka! — ujjongtam erre. — Tehát van büntetés?

— Miért örülsz ennek?

— Hogyne örülnék, mikor ebből megtudtam, hogy van valami. Mert borzasztó rám nézve csak az a gondolat volt, hogy a siron túl talán semmi sincsen. Hál' Istennek, hogy nem így van.

— Kicsikartál tőlem valamit. — távoznom kell.

— Ne hagyj itt! — esdekeltem.

— Átadlak a védencemnek, ki sokat imádkozott, amit én nem tettem. De teljesítettem az isteni tan más parancsait. Exisztenciákat mentettem meg, sokakat állásokba segitettem s nem egy családot juttattam boldogsághoz. Nagy súlyuk van itt az ilyen cselekedeteknek, úgy, hogy a nagy caddiknak, ki azonban embertársán nem segített, de sokakon ejtett sebet nyelvével, én lettem a pátrónusa.

— Még csak egyetlen kérdésemre felelj, mielőtt távozol. Mi van a lélekvándorlással?

— Bölöndség!

Ezt mondva, Mandel Pál hirtelen eltűnt, helyét elfoglalta a caddik, ki pátrónusa utolsó kijelentéséhez fűzve szavát, a következő beszédbe kapott:

— Pose Jiszroel, tagadja a lélekvándorlást!

Fájdalmasan fölkiáltottam: Hát az égben is?! Kiáltásomtól fölébredtem és — boldog voltam, hogy az égből lekerültem.

Szabolcsi Miksa.

Álom.

A Karmelen feküdtél holtra válvá,
És sirva némán rád borult a pálma.

Bus esti szellő bugta gyászdalát
És fájón zengett völgyön, bérceken át.

És felriadt a Nárdus és Mirrha,
Testvérükért zokogva, zsongva, sirva...

Zugó panaszszal terhesült a lég,
A föld gyászt öltött, elborult az ég.

És én megálltam vérző fájdalommal,
És néztem tested alabástromát
És zokogva hullott szemem árja rád.

És omló könnyem mély, mély gödröt ásott,
Ez lett nyugvóhelyed, örök lakásod,
Mit pálmalomb zöld hantként elfödött...

S én megdermedtem ott a hant fölött,
Belém vésődött ifju kimulásod,
És lettem élő márvány sirkövöd....

Patai József.

Naptár:

Vasárnap (1908. december 20) 5669. **Kiszlév** hó 26-ike. **Chanuka** második napja. Hétfő 27-ike. Kedd 28-ika. Szerda 29-ike. Csütörtök 30-ika. **Rós-Chódes** első napja. Péntek **Tévész** hó elseje. **Rós-Chódes** második napja. Szombat — **Saboszchanuka** — 2-ika. **Chanuka** utolsó napja. Hetiszidra: **Mikéc.** (Mózes I-ső könyve 41. fejezetének 1. versétől a 44. fejezet 17. verséig). Haftora: Vajáasz chiróm... (Királyok I. könyve 7. fejezetének 40. versétől 50. verséig.)

Előfizetési felhívás.

Akiknek előfizetése f. évi december hó végén lejár, tisztelettel kérjük, ujitanák azt meg idejekorán, nehogy esetleges törlődés miatt rendetlenség támadjon a szétküldésben.

Előfizetési árak a jövő, 1909. évvel kezdődő szakokra a következők:

Egész évre	18 K.
Fél évre	9 K.
Negyed évre	4 K 50 f.

Rabbiknak és tanítóknak:

Egész évre	16 K.
Fél évre	8 K.
Negyed évre	4 K.

Az áremelést, mely különben nem nagyobb, mint 50 fillér negyedévenként és mely jóakaróink közül bizonyára senkit sem fog gátolni abban, hogy lapunkra ezután is elő ne fizessen, a rendkívül megrágult nyomda- és papírárak (emelkedés két esztendő óta 40 százalék) indokolják.

Jóakaróinkhoz és barátainkhoz még azt a kérést is intézzük, tudatnának kiadóhivatalunkkal olyan neveket és címeket, melyek viselőiről feltételezik, hogy lapunkra, ha mutatványszámot kapnak, esetleg előfizetnek, amiért előre mondunk köszönetet.

Az „EGYENLŐSÉG“

SZERKESZTŐSÉGE és KIADÓHIVATALA.

HIREK.

Zsidó kertészképző.

Az izr. magyar kézmű- és földmívelési egyesület, hosszas tárgyalás után, amint annak idején megírtuk, komolyan hozzálátott ahhoz, hogy hét évtizeddel ezelőtt megállapított alapszabályszerű célja: a földmivesképzés számára önálló intézményt teremtsen. Működése nagy ideje során, és pedig főképen az utolsó évtizedben, mintegy 100 zsidó ifjut képeztek ki abban a gazdasági ágban, melyből Magyarország lakosságának még ma is 70%-a él. Ez a szám azonban alig nagyobb, mint a kézművesnövendékek utóbbi évekbeli állandó létszámának negyedrésze, vagy a tanoncotthonban állandóan elhelyezve levő bennlakók számának a kétszerese.

Sokszor és sok oldalról világítottuk meg mi ezt a kérdést s az *Egyenlőség* talán egynémely keserű perceket is szerzett azoknak, akik teljes odaadással, szívük egész melegségével munkálkodtak azon, hogy az izr. kézmű- és földmívelési egyesület minél nagyobb, minél szembeszökőbb és minél messzehatóbb eredményeket érjen el a kézművesképzés terén. Követelődzéseink nyomán szépen mutatkoztak a hatások. Először a földmivesképzés tessék-lássék arányait változtatták meg; az évi közgyűléseken az intézet növendékei sorában mind sűrűbben jelentek meg a tagbaszakadt esizmás,

mándlis zsidó fiuk, akiknek orcáján a magyar föld piros-pozsgás élettereje ütközött ki. Azután az egyesület illusztris elnöke beszélni kezdett évi megnyitójában azokról a kényszerítő okokról, a melyek a zsidó ifjuság egy részének a földmívelés terére való átvezetését javallják. Azután előbukkantak a tervek, hogy ez a cél valamely egyesületi földmivesképző-intézmény létesítésével volna a legjobban szolgálható. Végül, miután az élelmiszerdrágaság egész erejével a nyakunkba szakadt, kialakult az a meggyőződés, hogy a legalkalmasabb intézmény a kertészképző lesz, mert ez a legelterjedtebb gazdálkodás révén, aránylag kis tőkebefektetéssel, kis földterületen, de sok, az évnek minden szakára kiterjedő munkával, főképpen a városok határában, existenciát, jövőt biztosít a növendékek számára. Kertészképző-iskolák dolgában különben sincs az országban valami nagy bőség. A budapesti ilyenü iskola mellett, még csak négy vidéki kertmunkás-iskoláról tudunk, tehát az ország gazdasági iskola-állománya szempontjából is nyereség, ha az izr. kézmű- és földművelési egyesület ily alkotás létesítésére határozza el magát.

A gondolat így alakult ki életrevaló tervvé és föltevéssé. Azok a férfiak, akik tétovázva mertek csak hozzáfogni — lelkes hiveivé, hirdetőivé, sőt bámulatos buzgalommal megvalósítóivá váltak. Már csak a részletek voltak hátra: a hely és berendezkedés kérdésének megoldása. A helyet Budapest határában, Rákos vasutállomás mellett jól választották ki és a berendezkedés ügyének mérlegelése egy új kitűnő gondolatot váltott ki. Azt, hogy a kertészképző egyuttal szeretetház is legyen. Anyaggyűjtő és konzerváló telep a magyar zsidóságnak oly elemei számára, melyek különben elkallódnának, lehullanának Izrael fájáról.

A zsidó földmivesképzés célja így megnövekedett formában áll előttünk. Amellett, hogy szorosabb felekezeti feladatok megoldására vállalkozik, nem csak kulturális intézmény lesz, de egyben emberbaráti is. Az idő, ami a tervezgetés során elmult, így nem ment veszendőbe. Gondolatot érlelt meg és utat adott a közvetlen megvalósítás küszöbére. Vezéreket és követőket nevelt a számára, akik meggyőződéssel, odaadással és áldozatkészséggel állottak a szolgálatába.

Mindezek igazságát hirdeti annak az akcióinak eredménye, melyről ma beszámolunk. A kertészképző, mert egyesületi tőkék a rendelkezésére nem állottak, csak új anyagi erőforrások nyitásával valósítható meg. Kerek háromszázezer korona a szükséglete. Nos, ebből a tőkéből 207,000 korona már jegyezve és részben befizetve van. Egy különösen nagylelkű támogatója akadt: csetei *Herzog* Lipót Mór báró, aki egy-maga a szükséges anyagi erő ötödrészt, 60,000 koronát bocsátott rendelkezésre. A pesti izr. hitközség és a pesti chevra kadisa — a magyar zsidóságnak ezek a munificens testületei — az állandó támogatók mellé állottak és a pesti zsidóságnak ez a jötevéből ki nem fogyó, a maga anyagi helyzetén túl is mindig áldozatra kész elem megint oly bázisnak bizonyult, amelyre építeni lehet. Ágyalapítványai (3000 korona), alapítványai (500 korona) és alapító tagsági adományai tekintélyes nagy sorozatával találkozunk alább az olvasó.

Az érdem a megejtő célokon kívül: az izr. kézmű- és földművelési egyesület elnökéé: *Neumann* Ármin dr. udvari tanácsosé, aki nemcsak a kertészképző telep gondolatát tette magáévá, nemcsak új gondolattal gyarapítva, formálta életképessé és felekezeti szempontból fölötté értékké, hanem a megvalósításhoz szükséges anyagi erőket is azzal a buzgalommal, hozzáértéssel és szinte művészettel biztosította már eddig is tulnyomó nagy részében, melyet a pesti izr. fiúarvaház boldogult vezetőjétől: *Deutsch* Jakabtól szoktunk meg.

De a munka még befejezve nincs. Tehetősebb hitfeleinkre főképpen a vidéken, még számottevő föladat vár. Országos intézmény teremtéséről van szó, oly intézményről, melynek jótéteményeit tetemes részben a vidék gyermekei fogják élvezni, kik kiképzésük eredményeivel is, nagy mértékben a vidék javát fogják szolgálni. Tehát a fővárosit kétszeresen felülmúló vidéki zsidó lakosságnak is meg kell tennie annyit, hogy a kertészképző telephez szükséges tőkének egy részét — a még hiányzó egy harmadrésznek legalább tetemes hányadát — bocsássa rendelkezésre. Ennyi támogatást a vidéktől is megérdemel az izr. kézmű- és földművelési egyesület elnökének fáradozása és vállalkozása, de különösen a cél, aminek szolgálatában azt nagygyá teremteni hivatva van.

K. S.

Az eddig jegyzett, illetőleg befizetett ágyalapítványok, alapítványok és alapító tagsági adományok ezek:

csetei *Herzog* Lipót Mór báró 60,000 K
bold. Grosz Zsigmond örökösei 10,000 „
bold. Grosz Antal örökösei 10,000 „

a pesti izr. hitközség 2 alapítványi helyre 6000 koronát helyezett kilátásba, az izr. közalap egyelőre egy alapítványi hely kamatait bocsátja az egyesület rendelkezésére.

A további alapítványok ezek:

Adler Lajos és neje ... 3000 K	Strasser és König ... 3000 K
Bischicz János ... 3000 „	ifj. Sváb Sándor ... 3000 „
Breitner L. Zsigmond ... 3000 „	Dr. Weinmann Fülöp ... 3000 „
Brüll Alfréd ... 3000 „	Weisz Manfréd ... 3000 „
Fleischl Sándor ... 3000 „	Wolfner Gyula és tsai ... 3000 „
Maróthi Fürst Jakabné 3000 „	Adler Gyula ... 1000 „
Gutmann Vilmos báró 3000 „	Gutmann Dávid lovag 1000 „
Hatvany-Deutsch Béla ... 3000 „	Strasser Sándor ... 1000 „
Hatvany-Deutsch József 3000 „	Weisz I. Manó ... 1000 „
Hatvany-Deutsch Károly 3000 „	Winterberg Gyula ... 1000 „
Hatvany-Deutsch Sánd. 3000 „	Dr. Bamberger István 500 „
Hazai Fülöp ... 3000 „	Dr. Basch Gyula ... 500 „
Vágúj helyi Hofmann S. 3000 „	Belvárosi tak. pénzt. r. t. 500 „
Haraszti Jellinek Henrik 3000 „	Budapesti tak. pénzt. és
Kern Róbert ... 3000 „	orsz. zálogkölcson r. t. 500 „
Dr. Kohner Adolf ... 3000 „	Dr. Deutsch Ernő ... 500 „
Krammer Jakab ... 3000 „	Fellner Henrik ... 500 „
Vágúj helyi Latzkó An-	Dr. Fried Adolfné ... 500 „
tálné ... 3000 „	Guttmann és Wahl ... 500 „
Leipziger Vilmos ... 3000 „	Horváth Zsigmond ... 500 „
Leitersdorfer Lipótné ... 3000 „	Kohner Jenő ... 500 „
Dr. Neuman Ármin és	Latzkó és Popper ... 500 „
neje ... 3000 „	Dr. Sámuel Lázár ... 500 „
Ohrenstein Henrik ... 3000 „	Strasser Izidor ... 500 „
Ormodi Amália ... 3000 „	Surányi Béla és neje ... 500 „
Schanzer Ignác és neje 3000 „	Tsuk Sándor ... 500 „
Schön Ignác és neje ... 3000 „	Özv. Weltner Jakabné 500 „
Schwarz Ignác és neje 3000 „	Blau Adolf ... 300 „
Schwartz Jakab és neje 3000 „	Geszti Rezsóné ... 300 „
Schwarz Ferenc ... 3000 „	Basch Lajos ... 200 „
Spitzer Ede és neje ... 3000 „	Baumgarten Lajos ... 200 „
Dr. Stern Károly és neje 3000 „	Fürst Ödön ... 200 „

Klein Bertalan.....	200 K	Schwartz József	200 K
Kohn Bernát (Kolozsvár)	200 „	Weisz Mór (Kolozsvár)	200 „
Neuberger Zs.	200 „	Handler Jónás.....	100 „
Révész Adolf	200 „	Obersohn Miksa.....	100 „
Ruszt Oszkár	200 „	Özv. Sternthal Adolfné	100 „
Szántó B. (Kolozsvár) ..	200 „	Szávoszt Emil.....	100 „
Stern Károly	200 „	Mindössze	207,400 K

— **Egy új jótékonyági intézmény** van a fővárosban keletkezében. A Wechselmann-féle vakok intézetének ünnepélyes megnyitása, mely vasárnap történik meg, vetette föl a tervét. Sokan vannak ugyanis olyanok, akik azt tartják, hogy a vakok ügye a vakok kiképzésével, amire a pesti zsidó hitközség kezelésében álló Wechselmann-féle intézet felekezeti különbség nélkül vállalkozik, teljesen megoldva nincs. A vakok az ő testi hibájuknál, korlátolt mozgási képességüknél fogva még kiképzett állapotban is támogatásra szorulnak. Munkaalkalmatosságot, tudásuk értékesítésének lehetőségét kell a részükre megszerezni és arra is gondolni kell, hogy lehetőleg biztos födelük és véletlen munkahiány vagy más esetre támogatásuk legyen. Ezzel a kényszerűséggel való számvetés, úgy értesülünk, arra indítja a pesti izr. hitközséget, hogy annak a két alapítványnak fölhasználásával, melyet a vakok gyámolítására helyeztek el nála, valamely formában a vakok támogatására önálló intézményt létesít. E két alapítvány közül az egyik tőkéje, melyet *Taub Salamon* hagyott, 60,000 K, a másiké, melyet névtelenül maradni kívánó jótévő bízott a kezére, 40,000 K. E 100.000 koronányi tőke a kamatokkal együtt ma már jóval több, úgy hogy egy új vakokat támogató intézmény magvaul, bázisaul szolgálhat. Közelebbi részletekről beszélni ma még korai volna.

— **Zsidó-kérdés az osztrák képviselőházban.** *Pergelt* dr. képviselő az osztrák képviselőházban a héten cseh-német nemzetiségi ügyekről beszélt. E közben *Stranszky* dr. cseh képviselő közbeszólt, hogy Csehországban a németek csak a zsidóhitű lakosság betudásával tudnak számbavehető kisebbséget alkotni. *Pergelt* dr. erre azt mondta, hogy amióta a cseh nemzeti politika oly nagyon megbarátkozott a bojkottal és az erőszakoskodásokkal, azóta sok zsidó a másik nemzetiségi táborba ment át. Sőt mint később kisélt, megtette a következő megjegyzést is: „Egyébként nem szorulunk a zsidókra, a zsidókat önöknek ajándékozzuk.“ Ez a magában véve jelentéktelen szóváltás később figyelemre méltó incidensre vezetett. *Pergelt* dr.-t beszédje végzetével *Kuranda* udvari tanácsos is üdvözölte. Ez a *Kuranda* azonban, aki — mert a teremben nem volt — *Pergelt* dr. egész beszédét nem hallotta, csak később értesült róla, hogy a szónok milyen zsidóajándékozó kedvében volt. Mihelyt ezt megtudta, kereste az alkalmat, hogy *Pergelt* dr.-ral újra szemtől-szembe kerüljön. Meg is találta és a következőképpen nyilatkozott: Üdvözöltelek, mert nem tudtam, mit mondtál a zsidókról. Most pedig nem csak visszavonom a gratulációm, hanem a következőket is meg kell jegyeznem: Ha *Stranszky* ur a leghevesebben is támadja a zsidókat, azt épp oly közömbösen veszem, mint mikor egy oly párt tagja, melynek a zsidókérdés programpontja, a zsidókat a nemzetiségi küzdelemben nem kívánja társakul; de azt nem vártam volna, hogy a németeknek és éppen a cseh-németeknek vezérszónoka, a német-haladó pártnak egy tagja és egy

oly tekintélyes férfiú, mint te, egy szinte ünnepélyes pillanatban oly kicsinylően nyilatkozzék a német-cseh zsidók fegyverbarátságáról. — *Pergelt* mentegetődzött, hogy szavait közbeszólásra, fölhevült állapotban használta. Sértő szándéka nem volt s őt antisemitizmussal vádolni nem lehet. A dolog így intéződött el — elég megnyugtatóan. De a mi szempontunkból nem ez a fontos. Hanem az a példa, amit *Kuranda* a magyar képviselőház zsidó hitű tagjainak mutatott. A mi zsidó hitű képviselőinktől akár szíjat hasíthatnának a magyar zsidóság hátából: sem nyíltan, sem magánuton nem tennének ellene. De az osztrák *Kuranda*, ime, példát mutatott, hogy *miképpen cselekszik az a zsidó hitű képviselő, akinek van gerince és meggyőződése.*

— **A felolvasások.** Az Izr. Magyar Irodalmi Társulat idei ciklusának második felolvasása, nivóra, tartalomra és külső sikerre egyaránt vetekedhetett a múlt havi felolvasással. A fényes helyiség és a szereplők neve most is nagy és előkelő publikumot vonzott a terézvárosi kaszinó dísztermébe, amely zsufolásig megtelt. A felolvasók, *Hevesi Simon* dr. pesti rabbi, *Patai József* dr. lapunk munkatársa és *Ruttkay* György, a *Pester Lloyd* kritikusa, egyformán hozzájárultak az est sikerének emeléséhez és mind a háromukat zajos ünneplésben részesítette a hallgatóság.

Az első felolvasó *Hevesi Simon* dr. volt, aki „Tünődés közben“ című dolgozatát adta elő a töle megszokott eloquenciával. Ez a felolvasás még a tavalyi ciklusba volt felvéve és csak *Hevesi* dr.-nak közbejött gyásza miatt maradt el. Azokról a művészi törekvésekről szólt, amelyeket a zsidóság mindenütt kifejt. Festészetben, szobrászatban, zenében és irodalomban egyaránt találkozunk nagy zsidó nevekkal, akik az illető művészetek történetében jelentékeny szerepet visznek. A zsidót temperamentuma, magába mélyedő természete és lírai hajlama egyenesen predesztinálja a művészi pályákra és ma már el nem vitathatja senki, hogy a zsidók eddig is nagy eredményeket mutathatnak fel.

Az est második pontja *Patai József* néhány verse volt, amelyet *Győző Lajos*, a Vígsház művésze adott elő nagy hatással. Ezek a versek a „Karmel ligetében“ című ciklusból valók, amelyből már több szemelvényt közöltünk és amelyből egyet a mai számunkban is bemutatunk.

Harmadiknak *Ruttkay* György olvasott fel, aki „Erényeink és hibáink“ címen tárgyilagos fejtegetéseket adott a zsidóság igazi erényeiről és egyszersmind igazi hibáiról. *Donnay* a „Visszatérés Jeruzsálemből“ című darabjában szemére veti a zsidóknak, hogy nem tudnak sehol sem a nemzethez simulni, hanem mindenütt internacionalisok maradnak. Ezzel szemben *Ruttkay* reámutat arra az igazságra, hogy a zsidók még a művészetben is mindenütt nacionalisták, a sajtóban pedig a zsidók a patriotizmus leglelkesebb harcosai.

Viharos ováció követte *Hevesi* és *Ruttkay* érdekes előadását, valamint *Győző* erős szavátat, amely után a publikum kihívta a szerzőt, *Patait* és lelkesen megéljenezte.

— **Mendelssohn-émlékü.** *Mendelssohn* Mosesnek, a híres filozófusnak, *Lessing* egykori barátjának — ami zsidóknál egészen szokatlan — szobrot emelt a kegyelet és tisztelet. Az emlékművet, mely zöld dolomit-alapból és a rája helyezett bronz mellszoborból áll, a berlini hitközség hamburger-strasszei fiúarvaházának elő-

kertjében helyezték el. Felirata csak ennyi: Mőses Mendelssohn 1729—1786. A szobormő *Markuse* Rudolf vésője alól került ki. Nálunk, tudunkkal, csak Brődy Adélnak van szobra, a róla elnevezett gyermekkórházban. Mendelssohn szobrát egyelőre csak felállították. Rendel-tetésének jövő január hó 4-én, a modern zsidóság újja-teremtője halálózási napjának 122. fordulóján fogják ünnepélyesen átadni.

— **Csász. tanácsos kántor.** *Singer* Jőzsefet, a bécsi hitközség egyik főkántorát, aki hliniki születésű. ő felsége a király 60 éves császári jubileuma alkalmá-ból császári tanácsosi címmel tüntette ki. Ily című kán-tor Európában alig van. A császári tanácsos kántor-nak apja sok ideig volt hliniki kántor.

— **A IX. izr. községkerület** Kaposvart tar-tott képviselőtestületi gyűlésén, melyről már megemlé-keztünk, *Herzog* Manó dr. kaposvári főrabbi életrevaló indítványt tett. Az indítvány ez: *Irassák meg Somogy-és Zalavármegye zsidóságának történetét* és hívják föl a többi kerületet is, hogy ily határozatot hozzanak. Ily módon a megyei és városi monografiák alapján egyben meg lesz írható a magyar zsidóság hiteles történelme. Az indítványt elfogadták.

— **A zsidó festő.** Kaufmann Izidor nemcsak vallá-sára nézve zsidó festő, hanem képei tárgyánál fogva még inkább annak mondható. A lengyel zsidó típusok, mert a többi típus lassanként elmosódik, megelevenednek az ecsetje alatt és örök életre tesznek szert. Ez a magyar származású piktor odaát a császárvárosban valaki. Minálunk talán — ki-tért volna, mert ez újabban művészi kvalifikáció. De hát Kaufmann Izidor nem szorult oly művészi kvalifikációra, amit a pap osztogat, mégis megbecsülik. Kitűnt ez a napok-ban, amikor feleségével, szűl. *Bauer* Juliával, ezüstlakodalmát ülte meg és a bécsi művészvilág hódolni járult eléje. A bécsi muzeum-kurátoriumot *Sonnenthal* a nagy színész, *Politzer* udvari tanácsos és *Horovitz*, az ismert kiváló festő-művész vezették eléje, a bécsi *Künstlerhaus* tisztelgő kül-döttségét *Angelli* professzor vezette. Bécsi, magyar és más kiválóságok is százszámra gratuláltak a családi ünnepet ülő házaspárnak.

— **Hagyományok.** *Greiner* Manó budapesti kereskedő, aki a napokban hunyt el, több figyelemre méltó hagyománnyal tette a nevét emlékezetessé és gyermekei is anyjuk, szűl. *Holstein* Teréz nevét hasonló módon örökitették meg. Az elhunyt a pesti chevra ka-disára, az izr. aggokházára és az izr. leányárvaházra egyenként 4000 koronát hagyott, a pesti hitközség sze-gényei 500 koronát és a magyarországi hírlapírók nyug-díjegyyesülete 600 koronát kapott. Ez 13,100 K. Az elhunyt három fia: *Greiner* Hugó, Sándor és Gyula az izraelita leányárvaháznál anyjuk nevére külön 6000 koronás alapít-ványt létesítettek.

— **Sic itur...** Nem káröröm szól belőlünk. Emberileg szép, bár elég sovány tett, amire Makó város közgyűlése e héten elhatározta magát. Egy kér-vény feküdt előtte. Széll György írta. Öreg, nyolcvankét esztendő ember, támogatásra szoruló. Éveken át polgár-mestere volt a marosmenti kis városnak, ezt megelőzőleg pedig két cikluson, hat esztendőn át országgyűlési kép-viselője — antisemita programmal. A mi szempontunkból ez az érdekes. Az antisemitizmussal ki tudta magának küzdeni a polgármesteri állást, de megtartani nem volt képes. Barátai elhagyták, az eszme, melyért küzdött, csődöt mondott, bár most újra jelentkezik. Nem annyira alulról, mint inkább felülről. És Széll György is jelent-kezett — illusztrációképpen, bizonyítva az isteni rende-lést, mire vezet a felekezeti békebonatás. Makó város

havi 50 korona kegydíjat, szavazott meg egykori polgár-mestere, az egykor hatalmas antisemita képviselő szá-mára. Sic itur.

— **Adományok.** Anonymus néven 200 koronát kül-döttek a pesti chevra kadisához oly célból, hogy belőle néhány szegény zsidó család kenyérszükségletét fedezzék, ami természetesen megtörtént. — A nagyvárad i mütrágya-gyár az ottani izr. kórháznak 500 koronát adományozott. — Özv. *Singer* Ábrahámné Kecskemétről 10 koronát küldött hozzánk. Ebből 5 koronát a Jőzsef főherceg tüdőbeteg-szanatórium és 5 koronát Ráchel ősanánk mauzoleumára szánt. Mindkettőt rendeltetési céljára juttatjuk.

— **A péceli hitközség** f. hó 15-én tartotta ren-des évi közgyűlését, amelyen tisztikarát is megalakította, A választottak ezek: elnök *Quitt* Gyula, iskolaszéki elnök *Goldner* Gyula dr., gondnok *Steiner* Sándor, pénztárnok *Haas* Árpád, ellenőr *Weisz* Sándor. A hitközségi választmányt és iskola-széket szintén megalakították.

— **Ujabb differenciák.** A turócszentmártoni hit-községben alig sikerült azokat a differenciákat elosztatni, melyek a rabbiakalmazás alakjában — mit a vallás- és közoktatásügyi miniszter követelt — fölmerültek, máris újabb differenciák merültek fel. A hitközség adókiivető bizottsága a hitközségnek újraválasztott elnökével *Lax* Adolf dr.-ral az élén ülést tartott, amelyen az adókiivető bizottság tagjai a közgyűlés határozatával és az eddigi gyakorlattal szemben ellenkező álláspontot követtek. Ennek folytán az elnök, kit a tisztség vállalására amugy is nehezen lehetett rábírn, állásáról lemondott. Példáját — hir szerint — az előljá-ró-sági tagok is követték.

— **Az orosházai hitközség** decz. 27-én ejti meg elnökválasztását és ugyanakkor választja meg a képviselő-testületben megüritült 23 hely betöltőjét is. Az elnöki tisztségre 3 jelölt is van: *Singer* Miksa, *Pollák* Kálmán és *Litt-mann* Ármin.

— **Ünnepelt igazgató.** *Zirner* Henriket, a sátor-aljaujhelyi polgári takarékpénztár és hitelegylet mostani vezérigazgatóját, aki az intézet igazgatóságának negyed század óta tagja, e héten ebből az alkalomból melegen ünnepelték. Az igazgatóság, felügyelő bizottság és a tisztviselői kar dísz-gyűlést tartott, melynek keretében az ünnepelt vezérigazgató arcképét rendeltetésének átadták. A figyelemért az ünnepelt megindultan mondott köszönetet.

— **A makói hitközség,** mely folyó hó 13-án ujitotta meg képviselőtestületét, elnökválasztás előtt áll, mivel *Pártos* Izsó a makói takarékpénztár vezérigazgatója, sok éven át viselt tisztségéről lemondott. A hitközségi tagok még a képviselőtestületi tagválasztás előtt ennek folytán értekezletet tartottak, melyen abban állapodtak meg, hogy *Dőzsa* Sámuel dr. vármegyei tiszti főügyészt fogják az elnökség elvállalá-sára felkérni. Ezt a megállapodást *Dallos* Sándor dr. veze-tése alatt küldöttség közölte a jelölttel, aki akkor még, a képviselőtestület választása előtt, azt felelte, hogy idő előtt nem nyilatkozik. A közhit mindazonáltal az, hogy *Dőzsa* Sámuel dr., ha az új képviselőtestület is őt kívánja elnök-nek, az óhaj elől kitérni nem fog.

— **A hatvani chevra kadisa** e hó elején ejtette meg tisztújítását. A képviselőtestületbe beválaszt-tattak: *Adler* Adolf, *Blumenthal* Béla, *Bindfeld* Márk, *Blumenthal* Dániel, *Ellenbogen* Joachim, *Gang* Simon, *Keleti* Gyula, *Östreicher* Károly, *Rosenberg* Adolf, *Rottenstein* Lajos, *Sasitzky* Soma, *Steiner* Vilmos és *Spitzer* Lipót. A képviselőtestület a maga kebeléből egyhangú lelkesedéssel újra *Rottenstein* Lajost választotta elnökévé, kinek az egyesület fölvirágoztatása körül jelentékeny érdemei vannak. A választás eredményét

Lakner dr. hitközs. elnök adta elismerő szavakkal tudtára, *Adler* dr. főrabbit pedig, kit a választmány tiszteletbeli tagjává választott, hivatalába legott beiktatta. Al-elnökké *Rosenberg* Adolfot, pénztárossá *Blumenthal* Bélát, főgondnokává *Östreicher* Károlyt és gondnokokká *Adler* Adolfot meg *Spitzer* Lipótot választották meg.

— **Kiválás.** A Ruttkán lakó zsidó hitűek eddig a turócszentmártoni hitközséghez tartoztak. Önálló intézményeik nem voltak és járulékaikat a turócszentmártoni hitközségnél fizették. A ruttkai zsidók azt hiszik, hogy már elegendő van ahhoz, hogy önálló anyahitközséget alakítsanak. E végből elhatározták, hogy ilyenként szervezkednek. Alapszabályaikat már elkészítették és jóváhagyás végett felterjesztették a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez. A ruttkaiak így a turócszentmártoni hitközséget gyöngítik meg olyankor, amikor a rabbialkalmazás kötelezettsége folytán a hitközségre ugyanis nagyobb terhek hárulnak. A zsidó szolidaritás a valóságban így fest.

— **Szegény gyermekek öröme.** A chanukát megelőző téli felruházásról e héten is több községtől kaptunk hirt. E községekben, valamint az előzőleg már jelzetekben a gyermekekkel bizonyára éppúgy megünneplik a chanukát, mintha a ruhakiosztás is akkorra maradt volna. Tudósításaink ezek:

Zalaegerszegen a dr. *Obersohn* Mórné vezetése alatt álló Chanuka-egyesület a felső keresk. iskola nagytermében a múlt héten 18 leányt és 20 fiút látott el téli ruhával. Az ünnepségen *Engelsmann* Izrael főrabbi méltatta a jó cselekedetet. Kiosztás után a gyermekek jó uzsonnát kaptak.

A *kapuvári* izr. filléregyesület f. hó 8-án 9 iskolás gyermeknek adott téli ruhát. Az ünnepségen *Rosenberg* Meyer rabbi beszélt és mondott köszönetet az egyesület elnökének, *Deutsch* Miksánénak, valamint a szép munkában osztályos társainak.

A *homonnai* izr. nőegyesület, melynek élén dr. *Moskovits* Ervinné áll, f. hó 13-án ruházta fel az iskolás gyermekeket emlékünnepe keretében, mely az egyesület első elnökösszonya dr. *Thomán* Dávidnéra való emlékezésnek szólt, akinek életét *Lengyel* Samu titkár méltatta. Ez alkalommal tartották az egyesület évi közgyűlését is, melyen a titkár jelentésében érintette, hogy a jelenlegi elnöknő tíz éve vezeti az egyre gyarapodó egyesületet. Ez meleg ovációkra adott okot, melyeket dr. *Moskovits* Ervinné a maga részéről azzal tett emlékeztetéssé, hogy gyermekfelruházó-alapítványát 300 koronával fölemelte.

A Sándor Pál országgyűlési képviselő, Klein Berthold és budai Goldberger Albert elnöklete alatt működő „*Emberszeretet*” egyesület minden különösebb ünnepség nélkül 148 szegény gyermeket ruházott fel tetőtől talpig. A gyermekeket meg is uzsonnáztatták. Ugyanez az egyesület 800 zsák szennet osztott ki szegények között és e héten még 600 zsákkal fog kiosztani.

— **A lévai hitközség** a napokban tartotta meg rendes évi közgyűlését. A bemutatott jelentéseket elfogadták. A beszámoló kiemeli, hogy az ifjúsági istentiszteleteken a tanítók sor szerint magyarázzák a Pentateuchus megfelelő szakaszát. Az iskola tantárgyai között meghonosították a szlőjdöt (kézügyességet), melyet szép sikerrel tanítanak. A közgyűlés az első és a másodkántor, valamint az egyházi fizetését jelentékenyen emelte, *Steiner* Ignác nyug. igazgatótanítónak pedig nyugalomba vonulása alkalmából 300 korona jutalmat szavazott meg.

— **Ötven év.** *Stern* József tokaji tanító és hitközségi jegyző fél évszázad óta működik az oktatásügy terén. Ezt a becsületes és eredményes munka közt töltött nagy időt hitközsége, tanítótársai, tanítványai és tisztelői a f. hó 20-án

tartandó ünnepségen méltatják. A diszközgyűlés keretében *Engl* Jakab dr. hitközségi elnök és *Liebermann* Samu iskolaigazgató fogják érdemeit méltatni.

— **A nagyváradai orth. hitközség** új alapszabályai értelmében december hó 27-én fog megalkulni. Orthodoxokról lévén szó, az alapszabályok jóváhagyása kevesebb körülményességgel járt, mint a kongresszusi alapon szervezkedő hitközségeké és intézményeiké. A Lukács-féle rendelet és a szabálytalanul keletkezett orthodox „szervezet” — szentírás. Egyebekben a nagyváradai orthodoxok 71 képviselőtestületi tagot fognak választani. Ezek közül 36-nak a mandátuma 6. 35-é pedig 3 évre szól. A választás most már szabályszerűen készített és közzétett választólajstromok alapján az adójukat lerótt tagok által fog megtörténni.

— **A beregszászi izr. nőegylet** f. hó 6-án tartotta évi közgyűlését. A Roth Gábor titkár által bemutatott évi jelentés szerint, az egyesület a lefolyt évben 477 szegényt 1621 K-nyi segítségben részesített. A közgyűlés során *Keszler* Eleknét, *Balkányi* Gyulánét, *Koch* Jakabnét és *Liszner* Izidornét munkájuk elismerésül disztagokká választották.

— **A kaposvári filléregyesület** a napokban tartotta meg évi közgyűlését, melyen megválasztották a tiszti-kart. Elnök *Biringer* Hugó lett, alelnök dr. *Deutsch* Miksáné, pénztáros *Leszlauer* Róza. Ezenkívül választottak 3 számvizsgálót, továbbá 8 hölgy és 6 férfi választmányi tagot.

— **A jászfényszaru hitközség** képviselőtestületi választása a múlt héten folyt le, de a pártoskodások, melyek a hitközség kebelében dultak, ezzel nem értek véget. A választás eredményét a kisebbségben maradt párt megfőlebezte azon a címen, hogy olyanok is szavaztak, sőt meg is választattak, akik múlt évi adóhátralékukat még most sem fizették be.

— **Pályadíj.** A Vas megyei Általános Tanítóegyesület „Milyen alkalmazható eszmék és irányok merültek fel újabban a pedagogiában” címen pályakérdést tűzött ki. A bíráló bizottság a pályadíjat *Altstädter* Lajos szombathelyi tanítónak ítélte oda.

— **A nagykanizsai izr. hitközség** nov. hó 29-én tartotta évi rendes közgyűlését. *Grünhut* Henrik h. elnök napirend előtt szép szavakkal emlékezett meg a hitközség egyik rég érdemes tisztviselőjéről — *Eckstein* Mór templomi énekkar vezetőről, kinek szolgálatait a hitközség nevében elismerő irat átnyújtása mellett melegséggel méltatta, majd *Berger* Mór hitközségi tag is szép szavakkal ecsetelte a jubiláns érdemeit. A jubileum tulajdonképpen az előző napi szombati istentisztelet alkalmával folyt le, a mikor *Neumann* Ede dr. főrabbi méltatta a jubiláns tevékenységét s jellemét s ezzel egyidejűleg *Pollák* Imre hitközségi tisztviselőről is elismerő szavakban emlékezett meg, aki a hitközségnek szintén 42 év óta mindig hű s szolgálatkész tisztviselője. Mindkettő hivatalát jelenleg is közmegelegedésre tölti be. A közgyűlés további része az 1909. évi költségvetés megállapítása volt. *Barta* Lajos hitk. titkár terjesztette elő a nagy gonddal és szaktudással egybeállított költségvetést, melyet egyhangulag fogadtak el. A költségvetés főbb tételei a következők: Az összes szükséglet 110,060 K 45 f., ennek ellenében bevételi előirányzat 81,260 K 45 f., s az így mutatkozó 28,800 K különbözet hitközségi adóban lesz kivetve. A legnagyobb adótétel 1600 k., a legkisebb 8 K Nevezetesebb kiadások: kultusz- és jótékonyügyre 28,175 K; iskolai és pedig elemei fiu-, elemi leány- s ugyancsak a hitk. által fenntartott felső keresk. iskola kiadása 40,494 K. Ezekon kívül kegydíjra

1710 K és a nyugdíjalapra évenként 2522 K 38 f. Egyéb tárgy nem lévén, az elnök zárószavaival a közgyűlés véget ért.

— **A szentesi izr. felolvasó bizottság,** melyet az ottani főrabbi, *Friedmann Gyula dr.*, öt évvel ezelőtt alapított, a napokban állapította meg az évi munkarendjét. A folyó ciklusban kéthetenként 9 felolvasást tartanak a zsidó irodalom és történelem köréből, s ennek keretében régi és újabb templomi énekeinket és ezeknek hatását a többi felekezetek egyházi zenéjére be akarják mutatni. Az idén az első felolvasás november 22-én volt, melyen *Friedmann Gyula dr.* főrabbi fejtegette a zsidó nő feladatait. F. hó 6-án pedig *Gönczy Ede* főgimnáziumi tanár méltatta *Morris Rosenfeld* költészetét és költeményeiből két gimnáziumi tanuló szavalt.

— **Névcseré.** Az ebeczkei fiókhitközségnek, mint közöltük, egy ottani földbirtokos szentirástekerest ajándékozott. Ennek — tévesen irtuk — neve nem *Henrik*, hanem *Hermann*. E szerint az adakozót *Deutelbaum Hermann*nak hívják.

— **Uj zsidó kolónia Palesztinában.** Peszach Tikva mellett — tőle mintegy 20 percre — új zsidó gyarmat keletkezett a Szentföldön. Azok az Oroszországból bevándorolt zsidó munkások alkották, akiket a peszach tikvahivak foglalkoztattak, de családjaikkal állandóan elhelyezni nem tudtak. Az új gyarmat neve *Ain-Gaaim* (Kertforrás). Alapításában az odesszai zsidó bizottságnak van a legnagyobb része. Lakói kizárólag zsidó földmunkások, akik mások számára dolgoznak. Minden lakóra 15 dunam föld jut a gyarmat területéből. Ebből 1 dunam foglal el a ház, 10 dunam a ház melletti konyhakert művelésére való, a többi utcákra és közterekre esik. A föld árát 18 év alatt kell lefizetni, a házipítés költségeit minden munkásnak magának kellett fedeznie. A gyarmatot egy 19 m. mélységű közkutból látják el vízzel, egyelőre csak víztartóból, később vízvezetékéből. A telep dombon fekszik és Juda meg Ephraim hegyeire tekint.

— **Hymen.** *Rosenberg Géza*, a *Rosenberg Gyula* és társai miskolci cég beltagja f. hó 6-án feleségül vette *Rosz Adolf* földbirtokos leányát, *Klárát*.

Reiszmán Gyula ungvári földbirtokos f. hó 15-én Sátoraljaújhelyen menyeszet alá vezette *Fried Lajos dr.* országgyűlési képviselő leányát, *Etelkát*.

— **Halálozás.** Néh. *Kalmár Zsigmond Gyula* város régi tisztos polgárának özvegye szül. *Goldstein Karolin*, ki férje halála után a család tagjaival Budapestre költözött, itt f. hó 3-án 87 éves korában elhunyt. Igazi jótét lélek volt, aki szemevilágát pár évvel ezelőtt elvesztette ugyan, de elméje és szíve frissességét mindvégig megőrizte. Halála kiterjedt nagy családot döntött gyászba.

Mairovitz Mór szül. *Wolheim Regina*, *Mairovitz Mór m.-radnai* földbirtokos és fanagykereskedő neje, e héten 57

éves korában Lippán elhunyt. A szegények mindig támogatásra kész jótévedőjüket és a lippai nőegyesület áldozatkész buzgó elnök-asszonyt vesztett el benne. Elhunytát igen nagy és előkelő társadalmi szerepet betöltő családtagok és sok tisztelő gyászolja. Végtisztessége oly nagy részvételt ment végbe, hogy Aradról a gyászoló közönséget az arad-hegyaljai motoros külön vonaton vitte a temetésre.

Grossmann Hermanné szül. *Löwenberg Johanna*, egy jámborságáról és jótékonyágáról ismert ujvidéki előkelő család tagja, a napokban balélet következtében 53 éves korában elhunyt Ujvidéken, ahol rokonainál időzött. A leggondosabb orvosi ápolás sem tudta a női erényekkel ékes urnót az élet számára megmenteni. Az ujvidéki temetőben a családi sírboltban tették örök nyugalomra. Ravatalánál *Papp dr.* főrabbi bucsuztatta hozzátartozóitól. *Dr. Schreiber Lipótné* monostorszegi orvos neje és *Grossmann Adolf dr.* ügyvédjelölt édesanyjukat gyászolják az elhunytban.

* **Hirdetmény.** Metsző, ki előimádkozni is képes, 30 korona havifizetés és teljes ellátás mellett alkalmazást nyer. Nőtlen emberek küldjék ajánlatukat *Grosz Jenőnek*, Tiszaszalka, via Beregsom.

* **Elegáns női szőrmekabátok** és boák, francia és angol modellek. *Reitmann Manó* szücs mesternél, Fürdőutca 7.

* **Idegés** és gyenge tehetségű gyermekek nálam szakszerű oktatást, vallásos nevelést és teljes ellátást nyernek. *Kelemen Ignác* gyógypedagógus, Budapest, X., Tisztviselő-Telep, Rezső-tér 2.

* **Kényelmes, gyors libahizlalás.** Sokszor panaszkodnak a háziasszonyok, hogy mennyi vesződéssel, piszokkal s méreggel jár a libahizlalás, főképp nagyvárosban, ahol hely sincs hozzá. Mindezek felül a liba teljes kihizlása annyi időt vesz igénybe, hogy sokszor ez rettentő vissza az embert attól, hogy a libát maga hizlalja. Mindezen bajokon van hivatva segíteni a szab. *Márton-féle liba- és kacsa-hizlaló ketrec*, amely primitív módon látszólag, de annál tökéletesebben a libahizlalást kényelmessé, gyorsá teszi s a legkevesebb piszokkal sem jár, úgy hogy konyhában, szobában még nagyvárosban is benn tarthatjuk. Működése egyszerű természeti tényen alapszik, u. i. minél több eledelt s minél kevesebb mozgást juttatunk valamilyen állatnak, annál jobban hizik. Ha tehát a tömni való libát e ketrecbe helyezzük, ahol úgy szabályozhatjuk, hogy csak keveset, vagy egyáltalán ne mozoghasson, úgy a cél el van érve. Nem kell töméskor a libát kivenni vagy ráülni, a ketrec alá tett edény az állat piszokját felfogja, az állat elé friss vizet állíthatunk, azt fel nem döntheti, az állat tollát, lábát a legkevésbé sem piszkolja össze és így értékes marad. A liba teljes kihizlása így mindössze 10—12 napot igényel s mája rendkívül nagyra nő. A ketrecek ára libáknak 5 K, kacsáknak 4.40 K utánvétellel vagy a pénz előleges beküldése ellenében. Főraktár: *Geitner és Rausch, Budapest, VI., Andrássy-út 8.*

של פסח HUSVÉTI CUKOR של פסח

A Hözeledő husvéti ünnepekre ajánljuk a bonyhádi és lőrinci orth. rabbinsok ellenőrzése mellett Készült husvéti gyártmányainkat, mint kocka- és liszt-cukrot ládákban és dobozokban, pilé cukrot zsákokban valamint süveg-cukrot

Selypi cukorgyár r.-t. Központi iroda: Budapest, Andrássy-út 8

* **Hizott libákat,** valamint májat, libazsirt, füstölt hust szállít jutányos áron postacsomagban *Roth Fülöp,* baromfiszállító *Szabadkán.*

Reggelizés előtt fél pohár Schmidthauer-féle

Igmándi

keserűvíz az elrontott gyomrot 2—3 óra alatt teljesen rendbe hozza. Használata valódi áldás gyomorbajosoknak, székrekedésben szenvedőknek. Kis üveg 40 fill. Nagy üveg 60 fill.

A turócszentmártoni izr. hitközség előjáróságától.

165. sz.

Pályázat.

A turócszentmártoni izr. kerületi hitközségnél 1909. május 1-jével 1600 K évi fizetéssel, 600 K lakbérátalánnyal, továbbá a jövő tanévtől kezdve a hitoktatásért az államtól járó 400 K, összesen **2600 koronával** javadalmazott **anyakönyvvezető-rabbi** állás betöltendő.

Az ezen állásra pályázóktól megkivántatik, hogy 40 éven aluliak, magyar honpolgárok és a budapesti rabbi-szemináriumban képesítésüket nyertek legyenek.

A megválasztottnak — a rendes itt és a vidéken eszközözlendő anyakönyvvezetői rabbi-funkciók teljesítésén kívül — kötelessége leszen a helybeli áll. polgári és felső kereskedelmi iskolában a hitoktatást végezni és a helybeli izr. hitközségi népiskolában a hitoktatásra felügyeletet gyakorolni.

Eddigi alkalmazást, életkort és családi állapotot igazoló, valamint a végzett tanulmányokról és képesítésről szóló okmányok 1909. január 20-ig alulírt izr. hitközség előjáróságánál terjesztendő be.

Próbaelőadásra csak a meghívottak bocsátatnak és az utiköltség is csak a megválasztottnak fog megtérítettetni.

Turócszentmárton, 1908. december 7.

Az izr. hitközség előjárósága.

A vágújhelyi izr. iskolaszék elnökségétől.

Pályázat.

A vágújhelyi izr. polgári leányiskolánál egy **helyettes-tanítónői** állás töltendő be. Fizetés évi **1000 korona.** Az állás egyelőre az 1908/9. tanév végéig töltetik be. Véglegesítés esetén a hitközség fizetésekiegészítési államsegélyért fog folyamodni. A megválasztott tanítónő a szükséghez képest kézimunkát, rajzot, éneket és tornát is tartozik tanítani. Okleveles polg. iskolai tanítónők kellően felszerelt folyamodványukat f. hó 27-ig nyújtsák be alulírt iskolaszéki elnökhöz. Az állás 1909. január 2-án foglalandó el.

Vágújhely, 1908. december 7.

Friedmann Illés
jegyző.

Angyal Lajos dr.
iskolaszéki elnök.

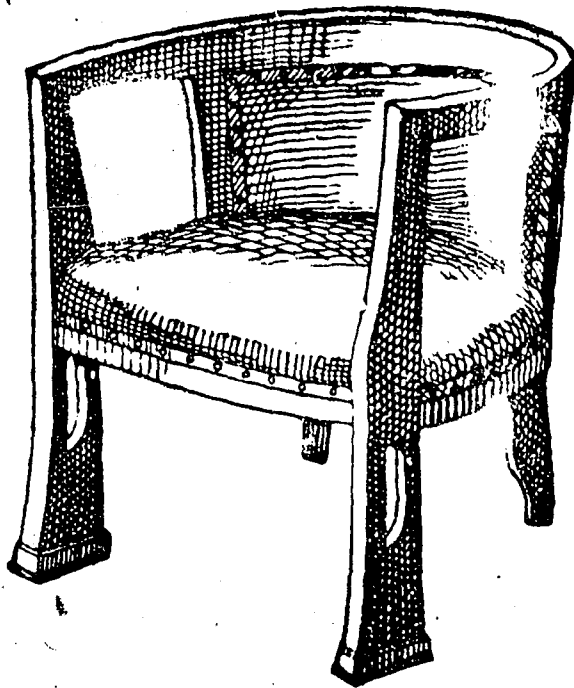
Étterem ארטה' כשר

Elegáns berendezés. — Prompt kiszolgálás. — Mérsékelt árak. — Izléses ételek. — Kitűnő borok.

Schlesinger Jakab, vendéglős,

Budapest, VII., Kazinczy-utca 51 (a Király-utca közelében).

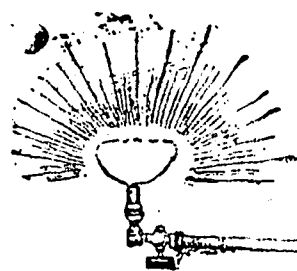
BŐRSZÉKIPAR

Kendi Antal Budapest
IV., Károly-utca 2. sz.

Iroda-helyiségek teljes beburorozása. :: Saját gyártású valódi bőrszékek és karosszékek. :: Párnázott angol bőrbutorok készítése, renoválása. :: Használt székek átalakítása és bőrbutorfestészet. Megrendeléseknél hitközségi rabbi, tanterfiak és izr. hitközségi tisztviselők 5% árkedezményben részesülnek.

„Triumph” javított „Titania” VETŐGÉPEK

páros és páratlan
13 15 17 19 21 23 soros
12 14 16 18 20 22 „

:: Dohrendszerű szecskavágók
3 és 4 késsel

Szivattyúk minden kut-
mélységre ::
Vízirtányók
kelek és növényzöldetes alakban

Acetylen - égők
készülékek, livegek, osövek, csapok

„Puratylen” a legjobb
acetylengáz-
tisztító. — CARBID darabos
és aprószemű

„METEOR” carbidlámpák 6 órai égésre darabja 8 korona

Lakos Nándor és Társa Budapest, VII., Damjanich-u. 30
:: Telefon 113—04 ::

Viszonteladók mindenütt Kerestetnek !

כשר של כשר כשר kokuszzsir, növényvaj és mindentéle fűszerárak

nagyban és kicsinyben a legolcsóbb napiár mellett. Referenciákkal a budapesti orthodox rabbiság szolgálat. Megbízható és legolcsóbb bevásárlási forrás. Friss vaj és mindentéle sajtok כשר egész éven át.

ROTH A. és FIA, Budapest, VII. ker., Dob-utca 34. sz.

Magyar királyi államvasutak.

A vonatok **indulása** Budapest keleti p. u.-ról.
Érvényes 1908 október hó 1-től.

vonat- szám	óra	perc	vonat neme	hová	vonat- szám	óra	perc	vonat neme	hová
Délelőtt					Délután				
28	6 25		szv.	Nagy-Kanizsa, Triest	610	12 20	szv.	Arad, Tövis	
1502	6 50		gyv.	Kassa, Csorba	8	12 30	"	Szombathely, Wien	
1002	7 00		"	Fiume, Torino, Róma	310	12 30	"	Hatvan	
302	7 05		"	Pécs, Vinkovce	322	1 25	"	Gödöllő	
906	7 10		"	Ruttka, Poprád-Felka	1304	1 40	gyv.	Fehring, Graz, Nkanizsa	
			"	Belgrad	1504	1 50	"	Kassa, Poprád-Felka	
			"	Gyulafehérvár,	912	1 55	szv.	Szabadka, Bosznabrod	
			"	Nagyszeben,	602 ¹⁾	2 00	gyv.	Arad, Bukarest ¹⁾	
604	7 20		"	Tövis, Brassó,	4	2 05	"	Wien, Paris	
			"	Máramarossziget	404	2 15	"	Kassa, Lemberg	
1302	7 25		"	Fehring, Graz,	504	2 25	"	Kolozsvár, Tövis,	
10	7 30		szv.	Triest	22	2 25	szv.	Szatmár-Németi	
402	7 35		gyv.	Wien, Graz, Sopron	312	2 30	"	Bicske	
320	7 40		szv.	Lemberg,	510	2 40	"	Hatvan, Szerencs	
908	7 45		"	Máramarossziget	1902	2 55	gyv.	Szolnok	
606	8 00		"	Gödöllő	904	3 20	"	Eszék, Bosznabrod	
1508	8 10		"	Belgrad, Bród	1022	3 25	vv.	Gyékényes	
1008	8 20		"	Arad, Brassó	304	3 30	gyv.	Bosznabrod, Belgrad,	
506	8 20		"	Kassa, Csorba	324	3 50	szv.	Konstantinápoly	
408	8 30		"	Zágráb, Fiume,	1004	4 10	gyv.	Ruttka, Berlin	
			"	Pécs, Bród	18	4 30	szv.	Gödöllő	
1708	9 00		"	Kolozsvár, Brassó	6	5 15	gyv.	Zágráb, Fiume, Róma	
306	9 15		"	Munkács, Mára-	326	5 20	szv.	Nizza, Napoli	
9	9 20		gyv.	marossziget	508	5 40	"	Komárom	
944	11 15	tszsz.		Máramarossziget,	308	5 55	"	Győr, Sopron	
20	11 55	szv.		Stanislau	332	6 25	"	Gödöllő	
				Ruttka, Berlin	916	6 30	"	Kolozsvár, Brassó	
				Wien, Sopron	314	6 40	"	Ruttka, Berlin	
				Kiskőrös	16a ²⁾	6 55	"	Pécel	
				Bicske	1706	7 05	"	Kiskőrös	
					16	7 10	"	Hatvan	
					316	7 40	"	Szolnok	
					1912	7 50	"	Kassa, Csorba	
					328	8 15	"	Fiume, Nizza	
					24	8 20	"	Bukarest, Stanislau	
					514	8 25	"	Fehring, Graz, Triest	
					1510	8 45	"	Arad, Brassó	
					1006	9 00	gyv.	Lemberg, Kassa,	
					502	9 15	"	Máramarossziget	
					1306	9 25	szv.	Belgrad Eszék Sarajevo	
					608	9 30	"	Wien, Paris	
					406	9 40	"	Fiume, Napoli	
					910	10 10	"	Ruttka, Berlin, Szerencs	
					12	10 30	"		
					1010	10 45	"		
					338	11 10	vv.		

¹⁾ Bezárólag nov. 15-ig Bukarestig, azon-
túl csak Brassóig közlekedik.

²⁾ Csak vasár- és ünnepnap előtti hét-
köznapokon közlekedik.

A vonatok **indulása**
Budapest-Józsefvárosról.
Délután.

334 7 00 szv. Pécel

A vonatok **érkezése** Budapest keleti p. u.-ra.
Érvényes 1908 október hó 1-től.

vonat- szám	óra	perc	vonat neme	honnan	vonat- szám	óra	perc	vonat neme	honnan
Délelőtt					Délután				
513 ¹⁾	4 40		szv.	Tápiószecső	321	12 10	szv.	Gödöllő	
645	5 00		tszsz.	Máriaradna,	1005	12 15	gyv.	Napoli, Nizza,	
				Arad, Nagyvárad,				Roma, Fiume	
339	5 10		vv.	Debreczen	609	12 25	szv.	Tövis, Arad, Püspök- ladány	
309	5 30		szv.	Berlin, Ruttka	301	12 45	gyv.	Berlin, Ruttka	
1707	5 45		"	Hatvan	7	12 50	szv.	Wien, Sopron	
909	6 00		"	Msziget, Stanislau	401	1 00	gyv.	Szombathely	
607	6 05		"	Belgrad, Boszna- brod	903	1 05	"	Lemberg, Lawoczne	
17	6 10		"	Brassó, Arad	601 ²⁾	1 15	"	Konstantinápoly, Bród	
11	6 25		"	Komárom, Gyékényes	1	1 35	"	Bukarest, 2) Arad	
405	6 35		"	Wien, Triest	503	1 40	"	London, Paris, Wien	
1911	6 55		szv.	Lemberg, Kassa,				Tövis, Kolozsvár,	
913	7 10		"	Máramarossziget				Szatmár-Németi	
507	7 20		"	Paks, Bród, Eszék	1901	1 50	"	Gyékényes, Eszék,	
1307	7 25		"	Kiskőrös	1501	1 55	"	Pécs, Bród	
319a	7 30		"	Brassó, Kolozsvár	1301	2 10	"	Bártfa, Kassa	
311	7 40		"	Graz, Fehring	315	3 10	szv.	Graz, Fehring	
501	7 50		gyv.	Gödöllő	21	4 15	"	Szerencs, Hatvan	
1003	7 50		"	Hatvan	323	4 50	"	Bicske	
19	8 00		szv.	Bukarest, Brassó	15	6 35	"	Gödöllő	
1509	8 15		"	Roma, Fiume	505	6 40	"	Győr	
509	8 30		"	Bicske	907	6 55	"	Brassó, Kolozsvár	
313	8 45		"	Csorba, Kassa	325	6 55	"	Belgrad, Bród	
1007	9 05		"	Szolnok	3	7 05	gyv.	Gödöllő	
13	9 20		"	Hatvan	305	7 10	szv.	Wien, Graz	
911	9 40		"	Fiume, Bród, Pécs	605	7 25	"	Ruttka	
307	9 50		"	Győr, Székes- fehérvár	1507	8 45	"	Szerencs	
5	10 15		gyv.	Szabadka	335	9 05	"	Brassó, Arad	
27	10 35		szv.	Berlin, Ruttka	9	9 10	"	Munkács,	
				Sopron, Győr	303	9 15	gyv.	Máramarossziget	
				Triest, N.-Kanizsa	1001	9 35	"	Fiume, Bród, Pécs	
					603	9 40	"	Stanislau, Msziget	
					403	9 55	"	Pécel	
					905	10 00	"	Bicske	
					1303	10 10	"	Csorba, Kassa	
					1503	10 20	"	Pécel	
					327	10 55	szv.	Wien, Graz, Triest	
								Berlin, Ruttka	
								Roma, Fiume	
								Vinkovce, Pécs	
								Nagyszeben, Brassó	
								Kolozsvár, Stanislau	
								Lemberg, Munkács,	
								Máramarossziget	
								Belgrad	
								Graz, Fehring	
								Csorba, Kassa	
								Gödöllő	

¹⁾ Csak vasár- és ünnepnapot követő
köznapon, továbbá minden kedden
és pénteken közlekedik.

²⁾ Bezárólag nov. 15-ig Bukarestől, azon-
túl csak Bassótól közlekedik.

A vonatok **érkezése**
Budapest-Józsefvárosra.

319 5 55 szv. Gödöllő

A vonatok **indulása** Budapest nyugoti p. u.-ról.
Érvényes 1908 október hó 1-től.

vonat- szám	óra	perc	vonat neme	hová	vonat- szám	óra	perc	vonat neme	hová
Délelőtt					Délután				
102	1 00		k. ost. exprv.	Wien, Paris,	6704	12 05	szv.	Czegléd, Szolnok	
148	5 35		szv.	Ostende, London	4104	12 10	"	Esztergom	
122	5 45		"	Rákospalota-Újpest	160	12 15	"	Rákospalota-Újpest	
712a	5 50		"	Párkány-Nána	128	12 25	"	Nagymaros	
152	6 00		"	Szeged, Szolnok	162	1 10	"	Dunakeszi-Alag	
4102	6 10		"	Göd	4114 ¹⁾	1 50	"	Piliscsaba	
6502	6 40		"	Esztergom	126	2 10	"	Párkány-Nána	
150	6 45		"	Lajosmizse,	164	2 15	"	Rákospalota-Újpest	
1404	7 00		gyv.	Kecskemét	4106	2 20	"	Esztergom	
104	7 55		"	Rákospalota-Újpest	106	2 30	gyv.	Wien, Paris	
154	8 00		szv.	Zsolna, Berlin	120	2 35	szv.	Galánta	
712	8 30		"	Wien	704	2 40	gyv.	Bukarest, Bázias	
116	9 20		"	Dunakeszi-Alag	720	2 45	szv.	Czegléd	
156	9 35		"	Karánsebes,	6504	2 50	"	Lajosmizse, Kecskemét	
708	9 40		gyv.	Bázias	166	4 10	"	Rákospalota-Újpest	
6508	11 15		szv.	Wien, Berlin	130	4 20	"	Nagymaros	
158	11 25		"	Rákospalota-Újpest	716	4 30	"	Szeged	
				{Bukarest,	108	5 05	gyv.	Wien	
				{Bázias	124a	6 00	szv.	Nagymaros	
				{Lajosmizse,	168	6 15	"	Rákospalota-Újpest	
				{Kecskemét	124	6 25	"	Párkány-Nána	
				{Rákospalota-Újpest	722	6 30	"	Czegléd	
					4108	6 40	"	Esztergom	
					1406	6 50	gyv.	Berlin, Pozsony	
					722a	6 55	szv.	Czegléd, Szolnok	
					170	7 15	"	Dunakeszi-Alag	
					710a	7 35	"	Czegléd	
					6506	7 40	"	Lajosmizse	
					710	8 05	"	Bukarest, Bázias	
					132 ²⁾	8 10	"	Vác	
					4110	8 30	"	Esztergom	
					172	8 45	"	Dunakeszi-Alag	
					1408	9 20	"	Zsolna, Berlin	
					118	10 00	"	Wien, Paris	
					706	10 15	gyv.	Szeged, Bázias,	
					172a	10 30	szv.	Bukarest	
					714	10 35	"	Rákospalota-Újpest	
					140	11 10	"	Kiskútfélegyháza	
					902 ³⁾	11 20	keleti exprv.	Nagymaros	
					702 ⁴⁾	11 30	k. ost. exprv.	Belgrad,	
								Konstantinápoly	
								Bukarest,	
								Konstantinápoly	

¹⁾ Vasár- és ünnepnapokon, bezárólag
november 15-ig közlekedik.

²⁾ Csak október és április hónapokban
közlekedik.

³⁾ Minden kedden, csütörtökön és vasár-
napon közlekedik.

⁴⁾ Minden szerdán és szombaton közle-
kedik.

A vonatok **indulása** Buda-Császárfürdőről

4002	6 00	szv.	Esztergom	4004	12 03	szv.	Esztergom
				4014 ¹⁾	1 35	"	Piliscsaba
				4006	2 11	"	Esztergom
				4008	6 30	"	Esztergom
				4010	8 22	"	Esztergom

A vonatok **érkezése** Budapest nyugoti p. u.-ra.
Érvényes 1908 október hó 1-től.

vonat- szám	óra	perc	vonat neme	honnan	vonat- szám	óra	perc	vonat neme	honnan
Délelőtt					Délután				
701 ¹⁾	12	50	k. ost. exprv.	{Konstantinápoly, {Bukarest	157	12	05		{Rákospalota- {Újpest
145	5	25	szv.	Dunakeszi-Alag	159	12	55	szv.	{Nagymaros
721	5	30	"	Czegléd	133	1	25	"	{Bukarest, Bázias
721 ^a	5	45	"	Czegléd	703	1	30	gyv.	{Paris, Wien
4101	5	50	"	Esztergom	103	1	40	"	{Dunakeszi-Alag
139	6	00	"	Nagymaros	161	2	25	szv.	{Rákospalota-Újpest
6505	6	10	"	Lajosmizse	163	3	00	"	{Kecskemét,
147	6	15	"	Rákospalota-Újpest	6507	3	20	"	{Lajosmizse
6701	6	20	"	Szolnok, Czegléd	6703	4	05	"	{Szolnok, Czegléd
1407	6	35	"	Berlin, Zsolna	127	4	10	"	{Nagymaros
217	7	05	tvsszsz	Párkány-Nána	4107	5	00	"	{Esztergom
709	7	15	szv.	{Bukarest, {Bázias	215	5	30	tvsszsz	{Ersekújvár
709 ^a	7	25	"	Czegléd	165	5	38	szv.	{Rákospalota-Újpest
149	7	30	"	Rákospalota-Újpest	115	5	55	"	{Wien, Berlin
4103	7	40	"	Esztergom	707	6	35	gyv.	{Bukarest, Bázias
117	7	45	"	Páris, Wien	167	7	00	szv.	{Rákospalota-Újpest
6501	7	50	"	{Kecskemét, {Lajosmizse	105	7	10	gyv.	{Wien
151	7	55	"	Göd	711	7	35	szv.	{Temesvár, Bázias
131	8	10	"	Párkány-Nána	4111 ²⁾	8	10	"	{Piliscsaba
713	8	20	"	Kiskútñfélegyháza	169	8	35	"	{Dunakeszi-Alag
153	9	10	"	Dunakeszi-Alag	125	8	50	"	{Párkány-Nána
705	9	20	gyv.	Szeged	107	9	05	gyv.	{Wien
1403	9	30	"	{Berlin, Zsolna, {Pozsony	4109	9	25	szv.	{Esztergom
4105	9	55	szv.	Esztergom	6503	9	35	"	{Kecskemét,
155	10	20	"	Rákospalota-Újpest	1405	9	45	gyv.	{Lajosmizse
715	10	40	"	Szeged	171	10	05	szv.	{Berlin, Zsolna
119	10	55	"	Galánta	129 ³⁾	10	45	"	{Dunakeszi-Alag
					723	10	50	"	{Vác
					901 ⁴⁾	10	55	keleti exprv.	{Szeged, Szolnok {Konstantinápoly, {Belgrád
					101	11	05	k. ost. exprv.	{London, Ostende, {Paris, Wien
					171 ^a	11	20	szv.	{Rákospalota-Újpest
1) Érkezik minden hétfőn és csütörtökön.									
2) Vasár- és ünnepnapokon bezárólag november 15-ig közlekedik.									
3) Csak október és április hónapokban közlekedik.									
4) Érkezik minden kedden, csütörtökön és szombaton.									
A vonatok érkezése Budapest-Császárfürdőbe.									
4001	5	53	szv.	Esztergom	4007	5	17	szv.	Esztergom
4003	7	48	"	Esztergom	4011 ²⁾	8	21	"	Piliscsaba
4005	10	04	"	Esztergom	4009	9	31	"	Esztergom

Chanuka emlékezete.

Kigyulladnak újból a kis mécsek házainkban, templomainkban. A múlt idők komorságában felcsillámlott egyszer egy fényözön és annak sugara rezdül meg lángjaikban. És mi büszkén látjuk meg benne a multat s bizalommal várjuk tőle a jövőt. Mert érezzük, hogy ami akkor történt, az nem lehetett a véletlen műve, nem a pillanatnyi felhevülés eredménye, hanem az igazság dicsőséges győzelme, mely az egész emberiség erkölcsi diadalát szerezte meg. A szent makkabeusok, mint őket a keresztény egyházban nevezik, nem csupán a zsidó vallást, hanem általában a vallást mentették meg és nemcsak a vallást, hanem a hitet is a szent eszmék haladásában, az igazság erejében és az isteni gondviselés nyilvánulásaiban. A mi számunkra ezenkívül a hitet a zsidó nép örökkévalóságában is.

Csoda-e, hogy a chanukát legkedvesebb ünneppé avatták népünk hagyományai? hogy minden szigorú előírás, minden parancsoló törvény nélkül is megőrizte jelentőségét napjainkig? hogy apró lángjain áhítatos kegyelettel csüngenek még ma is szemeink?

Hiszen azok a lélek oly hatalmas felbuzdulására emlékeztetnek, mely csaknem példátlanul áll még a nagy harcok történetében is. A századok ködfátyolán keresztül élénk tűnik: ime egy agyonsanyargatott nép csekély maradéka; felveszi a küzdelmet a legnagyobb nemzetek egyikével és egyedül a lelkesedéssel, a hittel, a szabadságszeretet fellángolásával oly hősköteményt ír be történelmébe, melyben még a regék is igazaknak látszanak és mesének gondolnók azt is, ami valóban megtörtént.

Ha a népeket kormányzó világszellem a zsidó nép elmulását óhajtana, akkor a makkabeusok korszaka a legalkalmasabb lett volna reá. A külső hatalom minden súlya és a benső romlás minden átka ránehezedett Izraelre, hogy csüggedést és majdan pusztulást vigyen a szerencsétlen népre. Nem a görög és zsidó szellem állott harcban egymással, mint azt oly gyakran mondják. Nem igaz, hogy ez a kettő nem fért meg egymás mellett. Hellas szépségét Sém sátraiba bevinni, még a talmud szigorú erkölcsi tanítóinak is óhaja volt és Alexandria zsidó bölcsei a görög műveltségtől teljesen áthatva hirdették a szentírás eszméit és a vallásuk igazságait. Az eszmék harcát nem fegyverrel lehet elintézni és ha csupán erről lett volna szó, nem kellett volna véres hadjáratban az ellenfeleknek megmérkőzniök egymással.

Ott Judaeában Antiochus Epiphanes alatt egyszerűen a becsületes meggyőződés és az álnok hitehagyás kerültek szembe egymással és nem az idegen ellenség készítette a jámborokat végső erő-

kifejésre, hanem azoknak a zsidóknak az árulása, kik a pogányság felvételével nem a szépség kultuszát, a műveltség haladását, hanem saját maguknak a kultuszát és előrehaladását akarták szolgálni. Az igazságnak és meggyőződésnek az önzés oltáira való feláldozásával, a hitszegésnek példáival gyengítették meg népük önbizalmát és erejét. hogy az mindig mélyebbre süllyedt és a zsarnok uralkodó elérkezettnek látta az időt, hogy végső ütésre emelje fel kezét. A végső ütést — ezt tudta jól ő is és minden későbbi utódja — nem a népre, hanem vallására kell mérni; nem várait, hanem templomait kellett meghódítania; nem harcosai, hanem papjai és írástudói ellen akarta a küzdelmet felvenni.

De abban a pillanatban, mikor tervének sikerére legbiztosabban számíthatott, szétfoszlott bűnös reménysége. Mert a nép azonosította magát a vallással, a templomok várakká alakultak át és a papok s írástudókból harcosok lettek, kik Isten és az igazság, a hit és a lelkiismeret szabadsága megvédelmezésére feltámadtak és győzedelmeskedtek.

Csoda-e, hogy ezeknek az eseményeknek az emléke ünnep lett Izraelben? Oly ünnep, melyből minden nemzedék újból erőt merített a kitartásra, ha vallásától elszakítani akarták; az önérzetre, ha saját táborában a gyengeség és elpártolás gyarapodott meg? És az ünnep mintegy teremtvé van arra, hogy belőle bizalmat merítsünk az Egyisten hite tisztaságának megőrzésére, bizalmat, hogy az idők minden mostohaságaiban ragaszkodjunk hitünk szentségéhez és hogy ellenszenvet és erkölcsi visszatetszést keltsen azok iránt, kik az idegen kegyek léha vágyódásáért széttépik a köteleket, mely őket atyáik emlékéhez, népük szenvedéseihöz és testvéreik hűségéhez fűzi.

A mi külső előnyöket a makkabeusok győzelmeikkel megszereztek népünknek, az régen elveszett. Önállóság, nemzeti állam, jeruzsálemi szentély, minden eltűnt az idők folyamán. De a chanuka-mécsek emlékezete megmaradt. Két évezred pusztító viharai nem voltak képesek azokat kioltani. Amazok elvesztek, mert az isteni gondviselés már nem tartotta őket szükségeseknek. Ezek megmaradtak, mert nekünk is szükségünk van rájuk, hogy megtanuljuk belőlük, hogy a szent és magasztos eszmék ápolása a mi kötelességünk, hogy meg ne hajoljunk a kísértések alatt, melyek mindenféle alakban körülvesznek bennünket és hogy vallásunkért hozzuk meg áldozatainkat az élet mezején épp oly örömmel és lelkesedéssel, mint Matiszjahu és követői a harcok mezején.

Erre tanítsanak meg a kis gyertyák, melyek újból meggyulladnak házainkban és templomainkban.

Szabadka.

Singer Bernát dr.

főrabbi.

Chanuka-lángok.

Irta: *Mezey Sándor dr.*

Nyolc kicsi gyertya pislákoló fénye ide verődik az asztalomra. A lángjuk fel-fellobban, aztán újra pislog, néha fénylik, olykor elsötétül. A szobámban csend van, csak a kályha tüze pattog egyet-egyet, az utcám kihalt és az estében minden mozdulatlan.

A gyertyafény összefolyik előttem a szoba homályával. A falakon árnyékok rajzanak, fantasztikus alakok, csoda-lények, egy magányos decemberi este szülöttei. Az egyedülvalóság komoly áhitata ül rajtam és lelkemben hatalmas arányokban bontakoznak a ködös látomások. A pislogó gyertyákat nézem, melyek mintha belevilágítanak a szívembe, mintha zümmögő meséket mondanának suttogó, dallamos muzsikájú meséket és egy pillanatra úgy látom, hogy a gyertyafényből hat sisakos ember lép a szobámba. A természetük olyan, mint az óriásoké, magas homlokukon sebhely ékeskedik, kezük kardjok markolatát szorítja és a szemükkel élesen, fájón tekintenek a szemembe. Aztán nem szólnak semmit, csak mellém telepszene, megfogják a kezemet, megsimítják a fejemet és hallgatnak.

Nem tudom, talán csodatévő vitézek harcainak küldöttei. A fegyverük sulyos, a tekintetük bátor. Ilyenek lehettek a Mattatias vitézei és ilyenek lehettek maguk a Makkabeusok. Erősek, bátrak, összetartók. A világgal szembeszálló, ellenséggel kötekedő, zsidó álmokat álmodó daliák — zsidó hősök. Zsidó hősök! Milyen furcsán, milyen hihetetlenül hangzik. Engem csak arra tanítottak, hogy a zsidó mindig üldözött volt. Én csak azt tanultam, hogy a zsidónak türe a sorsa. Én csak azt láttam, hogy a zsidó meghuzalkodó, alázatos és az élet gondjaiban nincs más törekvése, csak az, hogy el ne merüljön. De hősök? Háboruk és diadalok? Nem, ezt egészen elfelejtettem.

Pedig valamikor zsidó kürtök is riadoztak. Volt zsidó erő, zsidó hatalom és zsidó vitézség. Csaták orkánjában zsidó diadalkiáltások száguldoztak és csaták után zsidó hősök vérehullásáról énekelt a nóta. Voltak seregek, melyek lelkesedtek és az egység erejével győzött a barbár hadakon taposó zsidóság. Szeretet és összetartás, bátorság és együttérzés, féktelen munkavágy és a maga tehetségében bizakodás — volt egyszer minden és minden csak volt egyszer, volt...

A kemény sisakokról eltemetett századok emlékei mosolyognak. A hat vitéz kardján egy rozsdafolt oda-tapadt vércsöppekről beszél. Hol vagytok régi erények, hol vagytok régi törekvések? Egy rozsdafoltot látok belőletek és néhány emléket, melynek nincs feltámadása. Züllött nemzedék tolong az ajtókon kívül és egymás testére taposó testvérek üvöltését hallom. A hat dalia merően néz a szemembe és olvas belőle.

Kik vagytok ti ködképek, ti télesteri látomások? A kardotok hüvelyére zsidó betűk vannak felróva és az arcotokról zsidó lelkesedés lobog. Egy mementó vagytok,

semmi több. Egy mementó, mely az ünnepi gyertyák fényéből sugárzott élembe, egy mementó, melynek harsognia kellene, de csendes, mert halottak ajkáról regéli a régi dicsőséget. Jártok-e házra-házra ezen az éjszakán? Beragyogjátok-e a zsidó szobákat, hegyek alatt, síkok ölében, úgy ahogy az enyémbe bevilágítottatok? És beszéltek-e máshol is ilyen némán, ilyen szomorú ékes-szólással, erőről, fényről, munkáról és dicsőségről? Beszéltek-e egységes zsidóságról, egy érzésről és egy törekvésről? És toboroztatok-e máshol is a hívőket a zsidó egység zászlói alá, melyek alatt diadalt diadalra tudtatok aratni?!

A hat dalia néma marad. S ahogy a homlokukra nézek, leválik róluk a sisak és fejük körül sárgás ragyogást látok. Glória? Vagy a gyertyák sötétülő világa csak? Nem tudom. De megfogom a kezüket és a sejtelem hangján kérdelem őket: Ugy-e ti vagytok a Makkabeus testvérek?

De a látomás e szóra eltűnik, a hat daliának ködbe vész a képe és az egyik gyertya csendes lobbanással kialszik az asztalon.

*

Zsidó vagyok. Annak születtem, annak neveltek. Ha kell, erős vagyok, ha kell, dolgozom másért, tudok lelkesedni, tudok áldozni és megtanultam tünni.

Ha nem volnék zsidó, nem kellene erősnek lennem. Ha nem volnék zsidó, magamnak arathatnék. Ha nem volnék zsidó, nem kellene lelkesnek lennem, nem kellene áldozatokat hoznom és sohasem kellett volna megtanulnom, hogy mi a türe.

De így nem egy ember lelkére van szükségem, hanem száznak az erejére. Van hazám és száműzöttnék néznek. Hozzátapadok a szülőföldem rögéhez és kirángatják alólam. Karomban feszülnek az izmok és nevetnek rajtam. Oda tudom adni mindenemet mindenkiért és önzőnek neveznek. Nincs semmim és azt mondják rólam, hogy harácsolok. Nem tesz értem senki semmit, de piócának és vérszopónak mondanak. Mert zsidó vagyok.

És mert zsidók vagyunk. Az igazságtalanság a mi osztályrészünk. A mi szabadságunk: relativ elnyomás. És a mi jogunk: relativ jogtalanság. A mi örömünk: fél szenvedések és a mi sikereink: kikerült szerencsétlenségek. Mert zsidók vagyunk.

Egyedül lehetünk erősek: együtt gyöngék vagyunk. Egyedül lehetünk reménykedők: együtt letaszítanak mindenünnen. Egyedül szerezhethetünk becsületet: együtt lenéznek bennünket. Egyedül csillogtathatjuk az erényeinket: együtt megrágalmaznak bennünket. Mert zsidók vagyunk.

A keresztes háboruk nem szüntek meg, csak más fegyverekkel vivják őket. A véredek élnek, de nem marcangolnak, csak harapnak. A zsidó zsidó maradt és a világ sem változott. A formák átalakultak, a lényeg változatlan.

Meddig tart még? Évszázadokig vagy évezredekig? Meg fog-e szünni valaha, vagy a zsidó nemzedékek

mind türesre fognak-e születni? És birni fogják-e a következő kor zsidói a terhet, ugy, ahogy az eddigiek elviselték?

Lesz még egyszer ünnep a világon. A lelkeim eltelik hittel és a mint a gyertyák fényébe nézek, ugy látom, mintha fellobogna a lángjuk s e pillanatban ragyogó világossággal tölténék be a szobámat.

*

Odakünn hull az eső, és permetező fátyol borítja az ablakomat. Szürke fénynyel telik meg az utca, a fekete sávyban tipegő lépéssel indul útjára az éjjel. A Chanuka-gyertyák álmosan sercegne, asztalomra rádől a sötétség s én belebámulok, mintha csodákat várnék tőle.

Igen, ez a régi chanuka-estém. Az erős kályhában kacagó ritmussal dalol a láng, a lámpa fénye megtölti derűvel a szobát és az asztalnál mosolyogva látom az apámat, meg az anyámat. Hosszu kis fatartón vigan lobognak a chanuka-gyertyák, az öcsém meg én az ünnepi zsoltárt énekeljük és minden csupa fény, csupa nyugalom, csupa isteni derű.

A tél akkor is hideg volt — ki érezte? Az utca akkor is komor volt — ki bánta? Az élet akkor is ott dörömbölt az ablak alatt — ki hallotta? Csak az apró, gyöngye fényű gyertyáknak örültünk, a meleg szobának, a szeretetnek, a mesének, a chanuka-este meg nem értett, de sejtett, megérezett költészetének.

Chanuka-esték csendes, ábrándos estéi a zsidó család boldogságának! És ti Makkabeusok, akiknek véres harcaiból az emlékezés a szeretet ünnepét alkotta! Vércseppek, melyek érzések szülői lettek és sebek, melyekből édes esték harmoniái fakadtak!

És ugy tűnik fel, mintha egy ilyen chanuka-estéből indultam volna az életbe. A chanuka-este csendes derűjéből, a szeretet kellős közepéből, ahonnan kedves arcok mosolyognak felém, melyeket nem lehet elfelejteni. A kézi táskámba biztatást, hitet, erőt és lelkesedést csomagoltak és mielőtt kiléptem az ajtón, megölték bennem a csüggedést. Talán egy ilyen chanuka-estén történt, mondom, vagy talán a zsidó család élete egy ilyen végnélküli örök és szeretettel teli chanuka-este.

És most . . . most hallom, hogy hull az eső és látom, hogy az utcám tele van sárral, véges-végig tele van sárral. A gyermekcipők régen elnyűttek és a gyermekruhákat már másokon irigylem. A chanuka-estéken kigyul a gyertya, de én kiléptem az ajtón. Biztatás, hit, erő, lelkesedés visszalobog belém a gyertyák lángjából s én nézek, nézek beléjük, mintha varázslók előtt ülnék.

A gyertyák kialszanak. Az érzések tovább lobognak.

A zsidó karácsonyfa körül.

Itt a chanuka, itt van újra. Főlelevenítik a zsidó szabadságharc nagy hőseinek emlékét és Izrael házaiban fénygyulad ki. Itt kis chanukagyertyák, amelyek körül a „Moózcür jesuoszi“-t éneklük, ott pazarul feldiszipített és színes lángokkal körülaggatott karácsonyfák, amelyek körül már nem igen szoktak héber szöveget énekelni. A chanukamécsesek vagy a karácsonyfalángok, a régi frázis szerint, belévilágítanak a mult sötét éjszakájába és ilyenkor nagyszabásu elmélkedésekre gyulad az elme. A multakba visszapillantani pedig mindig hasznos. Magam is megtettem már és abban a ciklusban, amelyben a zsidó ünnepek fejlődését és ceremoniaiáknak történetét ismerttettem, megírtam a chanuka történetét is. Rámutattam, hogy a chanukagyertyák eredetileg ünnepi fáklyák voltak, amelyeket a hős makkabeusok emlékére gyújtottak és csak idővel törpültek apró mécsekké. Az ideai chanuka alkalmából kutatni kezdtem a másik chanukai ceremonia eredete után, kerestem a zsidó karácsonyfa történetét.

A zsidó szokások visszavezethetők legtöbbször a bibliáig. De a chanuka maga is a bibliai kor után keletkezett. Itt tehát hiába kerestem volna. És azért tovább mentem és átkutattam a talmudot és a midrast. De hiába. Hosszu és fárasztó buvárlás után találtam végül a kabbala tengerében egy gyöngyöt, amely csillogásával „belévilágíthat a ködös homályba“.

Az ismeretlen zohár hű magyar fordításban a következőképpen hangzik:

Rabbi Simon ben Jojai, midőn ahhoz a zsoltárvershez ért, hogy: „a fák ujjongva zengenek Isten előtt“, zokogott és így szólt: „Boldogok a mi őseink, üdvös az ő osztályrészük, ők értették a fák beszédeit, értették, ha ujjongtak, értették, ha gyászoltak, mi pedig némán nézzük az erdő fáit és nem tudjuk, mikor örülnek, mikor sirnak“.

„És nem tudunk ma már semmit azokról a beszélgetésekről, amelyeket a régiek a fákkal folytattak?“ kérdezte rabbi Hamnuna.

„Egyet én is tudok“ felelt rabbi Simon. Midőn Salamon király elindult, hogy fát keressen a szentély építéséhez, megszólította őt az akác, a fűz, a pálma, a cédrus és a fenyő:

— Az én fából építsd a szentélyt! — kiáltották valamennyien.

Salamon király a cédrust választotta. A többi fát pedig megnyugtatta:

— Téged, akác, használni fogunk majd a szentélyben. A te lángod viszi az áldozatok illatát az oltárról az ég felé. Te pedig, pálma és fűz, diadal jelei leszte Izrael fiainak a sátrak ünnepén.

— És nekem nem jut semmi sem? — kérdezte szomoruan a fenyő.

— Te azt kívántad, — felelt Salamon — te azt kívántad a teremtes napján, hogy örökké zöld maradj. Te nem lehetsz virágot termő és virágot hullató, örökké forrongó és felujuló Izrael jelképe. De az idők végén, mikor Izrael fiai a hosszú goluszban meg fognak feledkezni ősi szentélyükről

כשר Mindennemű kakao, csokoládé és cukorkák **כשר**
ritus szerint készítettnek a főtisztelendő győrszigeti
orthodox rabbi felügyelete mellett

SCHMIDL L. gyárában
Győrött.

te bevonulsz majd a házaikba és ők feldiszitenek lángokkal, de az nem lesz az ő lángjuk, idegen tűz lesz az . . .

*

Mikor az „Egyenlőség“ szerkesztője meglátta ezt a fölfedezett zohárt, úgy vélekedett, hogy csak hamisítvány, apokalipszis lehet. Kutatnom kellett tehát új nyomok után. Az „Egyenlőség“ régi évfolyamai reávezettek a helyes utra.

E szerint a zsidó karácsonyfa igazi története a következő:

Élt egyszer egy kis városban egy öreg sakter. Ez minden chanukakor össze szokta hívni a gyermekeit, hogy együtt ünnepeljék a makkabeusok emlékét és együtt énekeljék az ősi dallamra a *Moóz cur jesuoszit*. Az öreg sakternek volt egy fia, akinek az Uristen felvitte a dolgát. Kereskedő lett és vagyonra tett szert. Ennek a fiúnak voltak kis gyermekei, akikből művelt és nagy urakat akart nevelni. Keresett tehát ezekhez a gyerekekhez egy művelt zsidó nevelőnőt és e célból levelet írt a *budapesti zsidó tanítónőképző intézet* igazgatóságának, hogy küldjenek neki egy most végzett növendéket, akire gyermekei nevelését bízhatná. A levél visszaérkezett a feladóhoz azzal a megjegyzéssel, hogy „*cimzett ismeretlen*“. Ha ismeretlen, bizonyára nem is létezik! — gondolta magában a feladó. Ekkor az asszony lépett akcióba és a férj elhatározta, hogy elfogadja a közvetítő intézet ajánlatát és házába viszi a kitűnő bizonyítványokkal rendelkező „*norddeutsche Erzieherin*“-t. De minthogy az katolikus, ellensúlyozni fogja azzal, hogy külön hittanórákat adhat a gyermekeknek. A hittanórák azonban nemsokára egészen elmaradtak, mert a mama úgy vélte, hogy nem szabad a gyerekeket tulterhelni.

És eljött a karácsony. A gyerekek már ekkor nagyon szerették a nevelőnőt, aki sokat beszélt nekik Jézuskáról és arról, hogy a zsidók megkínózták és felfeszítették, amiért, ha az ördögös zsidó ceremóniákat gyakorolják, pokolba kerülnek.

A gyerekek nagyon sajnálták az apjukat, hogy fog kárhozni. És olykor úgy érezték, hogy ő idegen nekik. Az anyjukat, aki mindig pártolta a kisasszonyt, már félig-meddig kereszténynek tartották. Most is csak anyjuknak köszönhették, hogy a kisasszony a maga szobájában karácsonyfát állíthatott.

A karácsony egy chanukanapra esett. A háziúr szobájában egyszerű chanuka-gyertyák égtek, a kisasszony szobájában feldiszített karácsonyfa lobogott. A gyerekek egész este a karácsonyfa körül ültek és a kisasszony mesélt nekik a keresztény vallás szépségeiről. Az egyik gyerek, hogy a karácsonyfa még diszesebb legyen, befutott apja szobájába, kihozta onnan a chanukagyertyákat és a karácsonyfa alá állította.

— Ugy-e kisasszony, — szólt pirulva — most már édes apa is a mennyországba kerül. Mert az ő gyertyái is a Jézuska fáját díszítik!

És mikor az öreg sakter unokái is felnőttek és nekik is voltak gyermekeik, azok már nem láttak chanukagyertyákat, amivel még diszesebbé lehetett volna tenni a szép karácsonyfát.

Secundus.

Hét mécs meg egy gyertya.

— Chanuka-legenda. —

Írta: **Ujvári Péter.**

Szadagorában élt egyszer egy zsidó, aki nagy kőpalotában lakott, mert gazdagabb volt, mint a kozák-kapitány. A kozák-kapitány nem szerette a zsidókat, mert szegények voltak és nem tudtak vigadozni, ő pedig nem szerette a szomorú embereket. Azt mondja egyszer Menassénak:

— Te nem vagy olyan, mint a többi zsidó. Jókedvű vagy és én szeretem a jókedvű embereket. Gyere este a palotámba, mulatni fogunk.

Menasse hű volt és boldog volt, hogy barátságával tiszteli meg a keresztény ur. Hazasietett, magára vette drága ünneplőbundáját, a zsebeit teletömökölte aranypénzzel, mintha nagy utra készülne.

— Hová készülsz? — kérdi a felesége.

— Megyek a kapitányhoz, — felelt Menasse.

— Ne menj a kapitányhoz, — kérlelte a felesége. —

Ma van chanuka első estéje és a gyerekek szomorúak lesznek, ha nem gyujtod meg a gyertyácskát.

A gyerekek is kérték:

— Ne menj el édesapánk. Tavaly velünk voltál, énekelte nekünk meg meséltél. Jaj, de szép volt.

De Menasse nem hallgatott rájuk.

— Ne menj el, édesapám, — kérlelte most a legkisebb, aki beteg volt és ágyban feküdt.

De Menasse ő rá sem hallgatott. Ment a kozák-kapitányhoz és azzal mulatott, ivott, kártyázott késő estig.

Mikor nagy későn hazabotorkált, látja, hogy az egyik ablakban egy reszkető kis lángocska lobog.

— Nini, — gondolta — az anyjuk meggyújtotta nekik a chanuka-gyertyát.

Csak hogy nem chanuka-gyertya égett az ablakban, hanem egy kis olajmécses, aminőt akkor szoktak gyújtani, mikor valaki meghal. Mikor a szobába lépett, egyszerre józan lett. A földön ki volt terítve a kis fia . . .

Menasse sokáig nem ment az emberek közé. Siratta a kis fiát, akit nem tudott elfelejteni. És amikor így szomorodott, mindig arra gondolt, hogy miért rontotta meg Isten a boldogságát?

Teltek-multak a napok és Menasse lassan-lassan megvigasztalódott. Megint eljárógatott az emberek közé és össze-összejött a kozák-kapitánynyal is és ő olyan kényes volt a keresztény ur barátságára, hogy csak vele törődött.

Egy nap megint azt mondja neki a kapitány:

— Gyere este a palotámba, mulatni fogunk.

Menasse hazasietett, magára vette drága ünneplőbundáját, a zsebeit teletömökölte arannyal, mintha nagyuttra készülne.

— Hová készülsz, kérdi a felesége.

— Megyek a kapitányhoz, — felelt Menasse.

— Ne menj a kapitányhoz, — kérlelte a felesége. —

Ma van chanuka első estéje és a gyerekek szomorúak lesznek, ha nem gyujtod meg a gyertyácskákat.

— Ej, mit, — zsörtölődött Menasse, — kell is ez a gyertya!

— Istennek gyujtjuk, — szólt a felesége.

De Menasse nem hallgatott rá. A sok mulatozásban megfásult a szíve és elment a kapitányhoz.

A kapitány rossz ember volt és irigyelte Menassét a gazdagságáért. Mikor este látta, hogy kártyán nem tudja elnyerni Menasse pénzét, leíttatta, hogy ne tudjon magáról. Akkor aztán kiment az istállóba, lóra ültette a szolgáit, maga is lóra ült és a városba vágatott. A város szélén szállt a lóról és a szolgáknak is azt mondta, hogy szálljanak le. A szolgák leszálltak.

— Most pályvázátok meg a lovat, — parancsolta.
A szolgák megpályvázták a lovakat.

— Most pedig kössétek ezt az álarcot az arcotokra, — parancsolta megint.

A szolgák engedelmeskedtek. Ismerték a gazdájukat és örültek, mert tudták, hogy valami rablásra viszi őket. Mert a kozák-kapitány, ha elfogyott a pénze, akkor mindig rabolni ment.

Menasséval is azért barátkozott, mert arra számított, hogy ittás állapotában meg fogja tudni tőle, mennyi pénze van és hol tartogatja a pénzét. És mikor mindezt megtudta, arra határozta magát, hogy ki fogja rabolni.

Meg is tette. A részeg Menassét egy szobába zárta, ő pedig szolgálival a városba ment. A város szélén, a kis erdőben megpályvázták a lovaikat, azután a városba surrantak. Senki sem látta őket, mikor Menasse köpalotája elé értek. Nesztelenül lefeszítették a kapuról a lakatot és a házba hatoltak.

Az arany-cirádás szobában csendesen ült az asszony az asztal mellett a hat gyerekkel. Mikor a rablók betörtek, elsápadtak valamennyien. Az asszony térdre borult a rablók előtt, hogy ne bántsák a gyerekeket. A rablók megrugták, hogy elájult. Aztán neki estek a gyerekeknek, mint a vad-állatok.

Jaj, minek beszéljem nektek, hogy mit műveltek? A drága szőnyeg tele lett vérrel és hét ártatlan gyerek feküdt holtan a holt asszony körül. A ruhája ráborult a kis áldozatok testére; mintha haló porukban is védelmezné őket.

A rablók pedig elvittek minden drágaságot és elmene-kültek.

Rettenetes némaság volt a szobában egész éjjel. Reggel felé csendes nyöszörgéssel sóhajtott fel a legkisebb. Azután megmozdult. Azután kihuzta véres fejecskéjét anyja ruhája alul és szétnézett. Azután ráborult az édesanyjára és költögette, azután ráborult a testvérkéire és őket is költögette. És mert azok nem ébredtek fel, hát sirni kezdett és kiáltozni. Erre azután felébredtek a cselédek és berohantak a szobába, nézni, hogy mi baj van.

Mikor a cselédek látták, hogy mi történt, ők is sirni kezdtek, az egyik fellármázta a szomszédokat, a másik orvosért sietett. Jöttek az emberek és eljöttek az orvosok is, de a szegény áldozatokon nem segíthettek. A legkisebbnek kimosták a sebeit és lefektették, de ez is olyan beteg volt, hogy a halálát várták.

Egymás mellé terítették a halottakat, hat mécesst gyújtottak meg egymás mellett és a temetőben hat sirt ástak meg egymás mellett. Azután mentek megkeresni Menassét, hogy jöjjön el a temetésre, de nem találták meg.

Szomoru nagy temetés volt.

— Holnap megint temethetünk — szóltak az emberek, mert tudták, milyen nagy beteg a kis fiu.

Hiába imádkoztak érte a templomban, kicsike teste nap-nap után gyöngébb lett. És lázálmában is egyre csak az apját hívta:

— Édes apám! édes apám! gyere már. Nézd, mindenütt gyújtják a gyertyácskákat. Gyere, te is gyujtsál. Olyan szép a chanuka-gyertya. — Hej, ha Menasse hallotta volna ezt a nyöszörgést, tudom, hogy megrepedt volna a szive a nagy fájdalomtól.

Ámde Menasse nem hallotta, mert a kozákkapitány házában volt és mulatott hét nap, hét éjszaka.

Nyolcadnapra felcihelődött és hazakészült:

— No csak menj — biztatta a kapitány és röhögött.

Már beesteledett, mikor a palotája elé ért. Mikor az emeletre néz, hát látja, hogy az egyik ablakban hét lángocska reszket.

— Nini — gondolta — Az asszony chanuka-gyertyát gyújtott a gyerekeknek. Hetet. Tyűh, de sokáig voltam a cimbórámnál.

Csak hogy nem chanuka-gyertya égett ablakban, hanem hét kis olajmécs, aminőt akkor szoktak gyújtani, mikor valaki meghal. Mikor a szobába lépett egyszerre józan lett. Kijőzönitotta a nagy csöndesség, meg a nagy üresség. Csak néha-néha hallatszott valami gyöngé nyöszörgés a kis ágyaeska felől.

— Hol van az asszony — kérdezte rettegő tekintettel a cselédektől.

— Meghalt — felelték szomorúan.

— Hát a gyerekek?

— Azok is meghaltak.

Menasse a földre vetette magát, tépte a ruháját. öszülő szakállát és jajveszékelt:

— Isten! Isten! Mit tettél velem?

Az emberek megvigasztalták:

— Menasse, ne káromolj. Az az egy megmaradt.

— De ha az is meghal — riadozott Menasse. És oda-rohant a kis ágyhoz, rávetette magát a füeszkára, esókolta, ölelte, mintha új életet akarna beléje lehelni.

A gyerek mintha megérezte volna lázálmában az apját, mosolyogni kezdett.

— Megjöttél édes apuskám?

— Meg, meg, édes fiam.

— Este van már édes apám. Gyujtsd meg a chanuka-gyertyát. De szép, mikor meglobognak a sárga lángocsák.

Menasse eltépte magát az ágytól, rohant a szekrényhez, kivett belőle nyolc gyertyácskát, az ablak párkányára ragasztotta őket és kezdte gyújtogatni őket.

A kis fiu felriadt az énekszóra és a gyertyára meresztette a szemét és amikor meggyuladt az első, tapsolni és nevetni kezdett:

— Jaj, de szép.

És éppen akkor, mikor Menasse meggyújtotta az első, a másik ablakban az egyik méces kialudt, mert kifogyott belőle az olaj. És mikor meggyújtotta a másik chanuka-gyertyát, elaludt a másik mécs is, mert abban sem volt már olaj. És mikor meggyújtotta a nyolcadikat, akkor egy méces sem égett már.

A gyerek tapsolt és nevetett, mintha semmi baja sem volna. És mikor az apja hozzámert, a nyaka köré fonta a két karját és így kérte:

— Ugy-e, nem még el? Ugy-e velem maradsz?

Menasse megigérte neki, hogy mindig vele marad. A kis fiu jobban lett.

Az emberek pedig, akik látták az ablakban a nyolc lángot, azt mondták:

— Megint meghalt egy.

Pedig nem halt meg, mert most már nem az olajméces égett, hanem a chanuka-gyertya.

És mikor a szent rabbinak elbeszélték a csodát, azt mondta nagy rejtelmesen:

— A lélek a legszebb gyertyaláng. de azt csak az Isten olthatja el. Ha nem feledkezel meg Istenről és lángokat szentelsz a dicsőségére, akkor ő se feledkezik meg rólad és nem oltja ki a lelket, amit gyertyalángul ő gyújtott meg benned.

Lakodalmak, paszták, bármicvek stb. ünnepélyek alkalmára

élő friss halakat

a „pisztráng”-hoz.

a Balaton-, Tisza- vagy a Dunából szállítanak

Ifj. Singhoffer Ágoston és Társai halászmesterek
BUDAPEST, központi vásárcsarnok.

Vidéki megrendelések vasúton vagy posta útján gyorsan és lelki-ismeretesen eszközöltetnek. Vendéglősök és viszontelárusítók kedvezményben részesülnek.

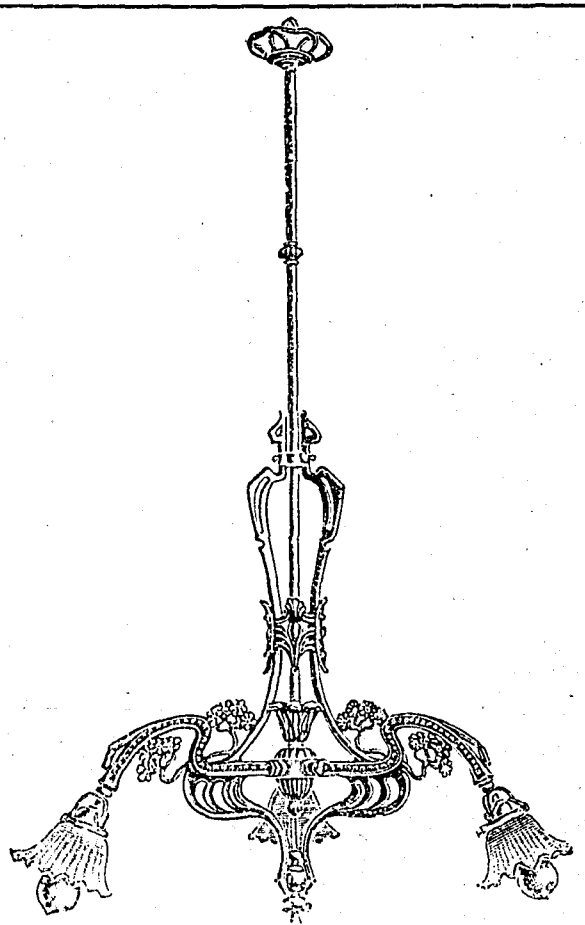
Sürgöny-cím: **Singhoffertársai, Budapest.**

Telefonszám: **59-98**

== Ezredéves országos kiállítás: díszoklevél. ==

**Magyar fém- és lámpaár-
gyár részvénytársaság** ==

Budapest—Kőbánya.

Petroleum-lámpák

a legegyszerűbb ki-
teltől a legpazarabbig.

Szesz-lámpák Auer-égőre.

∴ Légszesz- és ∴
villamos csillárok.

Fém- és díszműtárgyak.

Valódi király-olaj

a legjobb
biztonsági petroleum.

Raktárak: Budapesten:
II., Szilágyi
Dezső-tér 3; V., Gizella-
tér 1; VI., Teréz-körút
és Király-utca sarkán;
VIII., Üllői-ut 2, Kálvin-
tér sarkán; X., Jász-
berényi-ut. Pozsony:

Lőrincikapu-u. Kolozsvár: Mátyás király-tér 3. Debrecen: Simonffy-u.

Szőrmeáru occasió

Mélyen leszállított árban eladásra kerülnek az összes

**Modellek, szőrme-
kabátok, gallérok stb.**

Haas Rezső és Glück

szücsők.

Ő cs. és kir. Fensége József főherceg udvari és Augusztá
főhercegnő kamarai szállítói.

V., Fürdő-utca I. sz. (Dorottya-utca sarok).

Zálogcédulákat

törött arany- vagy ezüstékszert, órákat, drágaköveket, régi
pénzneműt, a legmagasabb áron vesz

KERTÉSZ MÓR, ékszerész, Budapest, VII., Király-utca 85.

!! Nincs többé lyukas harisnya !!

ha valódi amerikai stoppoló-gépet használ, melyet minden
gyermek tanítás nélkül alkalmazhat. Ára használati utasi-
tással és franko beküldéssel K 3.50. Kapható kizárólagosan

Wieg Testvérek női kézimunka üzletében,
Budapest, V., Deák Ferenc-utca és Miatyánk-utca saroküzlet.

NEUMAYER FÜLÖP

üzlethelyiségeit

**BUDAPEST, V., Deák Ferenc-tér I.,
Erzsébet-tér sarok (Kunz J. volt helyiségeiben)
helyezte át.**

Ajánlja dusan felszerelt raktárát mindennemű
szőnyegek, függönyök, ágy-, asztal-
terítők, takarók és átvetőkből.

Hazai és egyéb gyártmányok. — Minták és
árajánlatok kívánatra ingyen és bérmentve.

Telefon 11—21.

Füstölthusárugyár

a helybeli rabbínatus felügye-
lete alatt, tehát valóban כשר

Schvarcz Ármin
Budapest, Csányi-utca 10.

Alapított 1878-ban. • • Alapított 1878-ban.

Keleti J. Budapest

IV., Koronaherceg-utca 17. sz.

Gyár :
IV., Koronaherceg-utca 14. sz.

Orvos-sebészeti műszer, kötszer
és villamgépgyártó. Testgyógyászati
gépek. Cs. és kir. szabadalm.
sérvkötők. Műlábak, műkezek és
• • betegápolási eszközök gyára. • •

U tázasi cikkek, légpárnák, melegítő
thermophorok, hasmelegítők és minden
a betegápoláshoz szükséges eszkö-
ket eredeti gyári árak mellett szállít.

Képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

A KRISTÁLY-forrás

szénsavval telített ásványvíze hasznos ital étvágyzavaroknál és emésztési
nehézségeknél. A legtisztább és legegészségesebb asztali és borvíz. Hat-
hatós szomszecsillapító. Övszer fertőző betegségek ellen. Orvosi rendelet
szerint egy melegített pohárral igyék elgyomorral.

Kívánatra telítés nélküli töltést is szállít a

Szt. Lukácsfürdő Kutvállalat Budán

SCHWARZFELD FRIGYES

China-alpacca- és valódi ezüst-áruháza

BUDAPEST
VII., Rákóczi-ut 18.
(Bejárat: VII., Kazinczy-u. 2, I. 2.)

Nász- és alkalmi
ajándékok!

ajánlja dusan felszerelt
raktárát az összes e szak-
mába vágó cikkekben, u.
m.: evőeszközök, cukor-
doboz, kenyér- és név-
jegy-kosár, gyümölcstartó,
mokka-készlet, gyertya-
tartó, girandol, beszom-
tartó, bor-serleg, thóra-
garnitúra és menóra
מנורה árakat, valamint
templomi szereket stb. ki-
fogástalan kivitelben és
elsőrendű minőségben.

Elegáns כשר vendéglő

a nyáron át kerthelyiség.

Ujjonnan berendezve. — Izléses jó ételek. — kitűnő italok. — La-
kodalmak és ünnepélyek alkalmával külön bejáratu diszes szalon.

NEIGER J. BUDAPEST, VI.,
TERÉZ-KÖRUT 4.

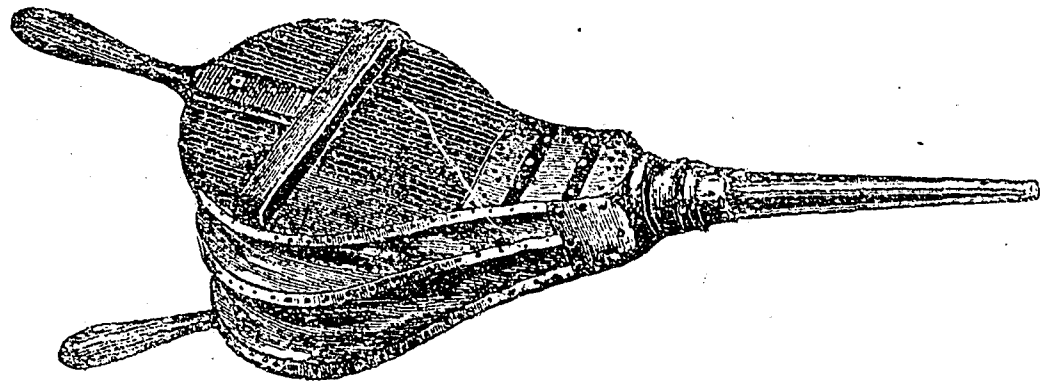
Magyar kir. Folyam- és Tengerhajózási Részvénytársaság.

Közlemény.

A Magyar királyi Folyam- és Tengerhajózási Részvény-
társaság Obrenovác állomáson az árufelvételt folyó évre
december hó 11-ével megszünteti.

Ugyancsak 11-ével szünteti meg az árufelvételt Budapest-
ről Pozsonyba, Wienbe és Korneuburgba, továbbá Pozsonyból
Wienbe és Korneuburgba, úgy hogy ezidő szerint már csak
a Wienből és Korneuburgból Pozsonyba, továbbá ezen három
állomásról Budapestre irányuló áruforgalmat tartja fenn addig,
amíg az az előrehaladott időnyre való tekintettel még lehetséges.

Az igazgatóság.

A rituális vágatáshoz szükséges, miniszteri rendelettel előírt

tűdőfuvók

a legerősebb s megfelelő kivitelben állandóan raktáron.

Erős bőrből:	20 cm.	27 cm.	35 cm. széles
	11.50	20.—	30.— korona.

Teljesen fémből: 32 korona.

Ugyisint nélkülözhetetlenek a „THERMOS“ palackok,
melyek a beleöntött forró vizet hosszú ideig forrón tartják.

Geittner és Rausch, Budapest, VI., Andrássy-ut 8.

Árlap kívánatra készséggel küldetik.

Templomi aranyhimzések, פרכת חופה,
Tórafüggöny, Tóraköpeny, Mennyezetek, Schulchan
terítők stb.

Schlesinger József

Budapest, Király-utca I. sz.

Könyvkereskedés és zsidó rituális tárgyak kiváltképeni raktára.

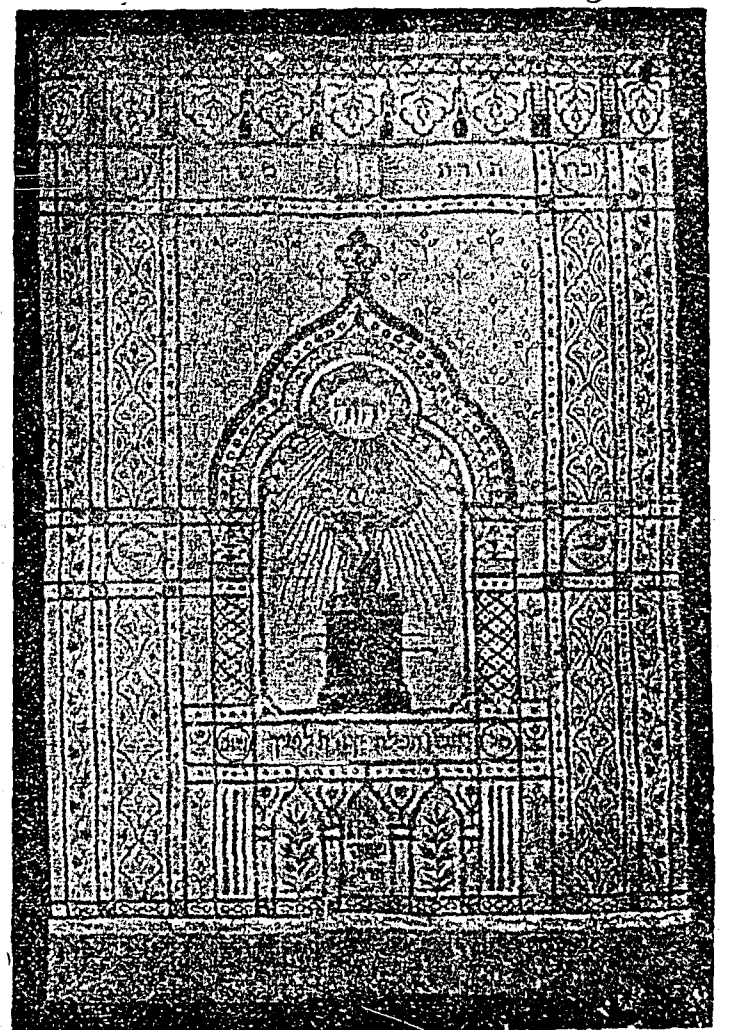
Minták s rajzok, valamint költségvetés ingyen és bérmentve.

A legutóbbi időben szállított cégünk a szegedi, szombathelyi
és váci hitközségeknek templomi himzéseket teljes megelégedésre.

Művészies kivitel, jutányos árak.

מפרי תורה TÓRÁK szép írással, dús választékban.

Tóradiszek (כלי קדש) China- és valódi
ezüstből igen szép
kivitelben és minden más zsidó vallási szertartási cikkek.

Felszentelő függöny a szegedi új templom részére.

KOHN ARNOLD

SIRKŐRAKTÁRA

BUDAPEST, VII., KÁROLY-KÖRUT 15. SZÁM.

SIREMLÉKEK MINDEN ÁR ÉS KIVITELBEN, ÁT-
HELYEZÉSEK EXHUMÁLÁSOKNÁL.

JAVÍTÁSI MUNKÁK A TEMETŐBEN.

TELEFON: 18-76.

SZOMBATON ÉS ÜNNEPNAPON ZÁRVA.

Óriási választékban **BUTOROK**

mahagoni, palisander, citromfából;

csillárok, perzsa szőnyegekóriási mennyiségben alkalmi bevásárlás folytán olcsóbb
30 százalékkal, mint bárhol.Szalongszobák, **alkalmi** lakberendezési
műtárgyak áruházában.**NAGY ZSIGMOND,**

Budapest, Lázár-utca 3.

— Bazilika közelében, saját egész házában. —

Telefon 18-22.

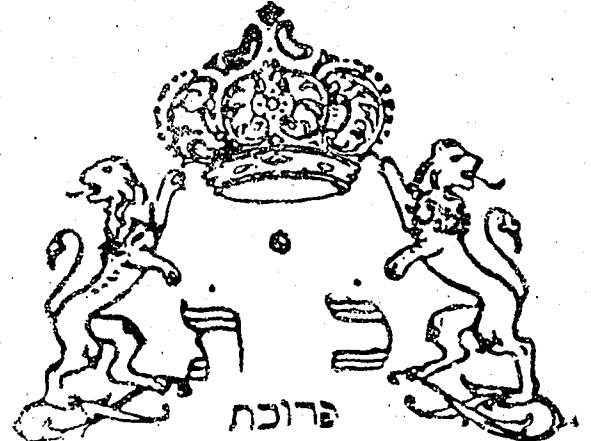
A közelgő ünnepek alkalmára!

Templomi aranyhimzések**HERZ EMMA**

Budapest, IV., Deák Ferenc-utca 17. szám.

Ő cs. és kir. Fensége József Főherceg kamarai szállítója
több rendbeli aranyéremmel kitüntetve.

25 év óta fennálló aranyhimző műterme

ajánlkozik minden-
nemű templomi
himzésekre művé-
szies kivitelben olcsó
árak mellett. Raj-
zokkal, tervekkel
díjmentesen szolgál.**Dr. RENNER** vizgyógyintézete

(bejáró betegek számára)

BUDAPEST, VII., Valero-utca 4. sz.

Árak mérsékeltek. — Telefon 555. — Prospektus kívánatra.

Bóni gyártelep és mezőgazdasági r.-t. Nyirbátor**GYÁRTMÁNYAI:**Nyers szesz,
Finomított szesz,
Fűsz-szesz,
Köménymagos szesz,
Rum-szesz,
Denaturált szeszFinom buzaliszt,
Finom rozsliszt,
Napraforgó-olaj,
Napraforgó-pogácsa
örölve és darabosan**Legjobb minőségű mosószappanok**